RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Första Kammaren. N:o 25.

Onsdagen den 23 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Anmäldes och bordlades bankoutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 54—59.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 60, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel.

1 punkten.

Lades till handlingarna.

2—4 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda betänkanden n:is 7 och 8 samt memorial n:o 9.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att herr *Adelsköld* låtit anmäla, det han af sjukdom vore hindrad närvara vid dagens sammanträde.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 19 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 44, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen och till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881 än äfven väckta motioner om ändring i strafflagen.

Herr Bergström: Jag tager mig friheten hemställa, att, först sedan hvartdera lagförslaget blifvit genomgånget, detsammas ingress och titel och derefter utskottets hemställan om förslagets antagande må blifva föredragna; samt att för den händelse lagförslagen eller något af dem skulle i vissa delar komma att af den ena eller den andra kammaren återförvisas, öppen rätt må lemnas utskottet, att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende å de paragrafer, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Vidare hemställer jag, att de särskilda paragraferna i lagförslaget icke må uppläsas, så vida icke sådant af någon ledamot särskildt påkallas. Den, som vill föreslå ändring i någon paragraf, eller i anledning af densamma eljest yttra sig lärer icke underlåta att begära paragrafens uppläsning. Att utan åtskilnad uppläsa hvarje särskild paragraf skulle blifva allt för mycket tidsödande och icke lända till något gagn.

Herr Unger, Magnus: Med afseende på föredragningssättet ber jag få hemställa: att 2 kap. 19 § föredrages efter 20 kap. emedan denna § torde böra ändras, om lagutskottets tillägg till 20 kap. 14 § antages, samt att äfven 4 kap. 11 § kommer efter 20 kap., emedan för bedömande af behöfligheten af återfallspreskription är nödigt veta, om de föreslagna låga straffminima för iterationsbrott antagas.

Sedan öfverläggningen angående sättet för föredragningen af ifrågavarande utlåtande förklarats härmed slutad, beslöt kammaren:

att utlåtandet skulle punktvis och det i hvardera punkten framstälda lagförslag paragrafvis föredragas, med iakttagande, beträffande lagförslaget i 1 punkten, att 2 kap. 19 § och 4 kap. 11 § i nu nämnd ordning företoges till behandling näst efter 20 kap.;

att af de särskilda paragraferna ej skulle uppläsas andra än de, beträffande hvilka uppläsning begärdes;

att först sedan hvartdera lagförslaget blifvit genomgånget detsammas ingress och rubrik samt derefter utskottets hemställan rörande förslaget skulle föredragas; äfvensom

att, för den händelse lagförslagen eller något af dem i vissa

delar komme att af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet skulle lemnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende på de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunde föranledas.

1 punkten.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen.

Utskottets förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen.

3 kap. 13 §.

Godkändes.

4 kap. 2 §.

Herr Annerstedt: Jag anhåller, att den nu förevarande § 2 måtte få uppläsas.

Sedan paragrafen blifvit uppläst, yttrade

Herr Annerstedt: Vid den granskning af nya lagberedningens förslag till förändrade bestämmelser rörande 4 kap. 2 § strafflagen, som i högsta domstolen företogs, hemstälde högsta domstolens fleste ledamöter, att hvad som förekom i 8 § 1 mom., nemligen föreskriften, att »de i 4, 5, 6 och 7 §§ om förening eller förändring af straff meddelade föreskrifter skola tjena till efterrättelse ej blott då någon på en gång för flera brott lagföres, utan äfven *då flera domar, hvarigenom samma person blifvit till straff dömd, på en gång till verkställighet förekomma; och skall, i förra fallet,* domstolen alltid utsätta de särskilda straff, som å hvarje brott följa bort, och derefter, i händelse någon förändring af straffen, efter hvad ofvan sagdt är, skall ega rum, derom meddela erforderliga bestämmelser», lämpligen kunde i 2 § intagas. Med anledning af denna anmärkning ändrades äfven förslaget i denna del till den lydelse detsamma erhållit i den kongl. propositionen, hvari slutet af 2 § är affattadt på följande sätt: »varde, för hvarje brott, ändå att brotten af samma slag äro, till särskildt ansvar dömd; och skall domstolen utsätta de särskilda straff, som å hvarje brott följa bort, och derefter, i händelse någon förändring af straffen, efter hvad i 4, 5, 6 och 7 §§ sägs, skall ega rum, derom meddela erforderliga bestämmelser». Nu har lagutskottet ansett orden »och skall domstolen utsätta de särskilda straff, som å hvarje brott följa bort» öfverflödiga. För min del tror jag dock — och denna uppfattning vet jag delas af andra — att orden äro behöfliga, för att förekomma det missförstånd, att, vid sammanträffande af brott, domstolen icke skulle vara skyldig att utsätta straff för hvarje särskildt brott. Att döma af lagutskottets motivering, är det äfven lagutskottets mening, att detta skall ega rum, äfven om ett sådant stadgande, som utskottet velat utesluta, icke ingår i strafflagen. Men då

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

andra ansett stadgandet för sådant ändamål behöfligt, torde någon olägenhet icke kunna följa af dess bibehållande.

Emellertid torde kunna ifrågasättas huru vida icke lagutskottets anmärkning skulle kunna till en väsentlig del undanrödjas, derest den redaktion, som lagbudet i den kongl. propositionen erhöll, vid omarbetningen med anledning af högsta domstolens anmärkning blefve något jemkad, så att den komme att lyda ungefär på följande sätt: »utan äro, hvar för sig, till särskilda brott att hänföra; varde, för hvarje brott, ändå att brotten af samma slag äro, till särskildt ansvar dömd; skolande, i händelse någon förändring af straffen, efter hvad i 4, 5, 6 eller 7 § sägs, bör ega rum, domstolen först utsätta de särskilda straff, som å hvarje brott följa bort, och derefter meddela erforderliga bestämmelser om förändringen». På detta sätt komme lagbudet att tydligt angifva hvad meningen varit med det tillägg, som högsta domstolen velat införa i 2 §.

Då det emellertid här icke bör ifrågakomma att genast, utan lagutskottets förnyade granskning, föreslå och antaga någon ny redaktion, vågar jag hemställa, att kammaren ville besluta att till lagutskottet återremittera ifrågavarande 2 §.

Vid denna återremiss torde lagutskottet äfven benäget taga i öfvervägande, huru vida icke 2 mom. af denna §, om hvars innehåll, såsom jag förmodar, alla jurister äro fullt ense, skulle kunna utgå. Den grundsats, som lagutskottet i 2:a stycket af §:n uttalat, är nemligen fullkomligt rigtig, men det kan ifrågasättas, huru vida ett sådant uttalande på detta ställe är behöfligt. Den regel, som i 2 kap. 19 § i det kongl. förslaget är gifven angående sättet för beräknandet af tiden för det medborgerliga förtroendet, är sådant, att något annat beräkningssätt icke rimligtvis kan ifrågakomma än det, lagutskottet med uttryckliga ord här angifvit. Och det kan ifrågasättas, huru vida den af lagutskottet angifna regeln är behöflig för de fall, som i 2 § af 4 kap. afses; om icke behofvet af en uttrycklig regel egentligen visar sig i de fall, der en person först blifvit dömd för ett brott, som medfört förlust af medborgerligt förtroende och, sedan straffet för detta brott blifvit verkstäldt, men förlusten af medborgerligt förtroende icke är till fullo undergången, blifvit lagförd för ett nytt brott, som medfört förlust af medborgerligt förtroende. Men genom sin plats i 2 § innehåller den upptagna föreskriften icke någon regel för sist omförmälda fall.

Herr Bergström: Ordföranden i nya lagberedningen har anhållit om återremiss af den nu föredragna 2:dra paragrafen, och jag tror mig veta, att detta är äfven justitieministerns önskan. Vid sådant förhållande finner jag det vara naturligt, att kammaren beviljar denna anhållan, hvarigenom lagutskottet komme i tillfälle att taga i förnyadt öfvervägande ej mindre huru 1 mom. i denna paragraf bör lämpligen redigeras, än äfven huru bestämmelsen i 2:dra momentet rörande sammanträffande af brott, hvilka alla medföra förlust af medborgerligt förtroende, bör formuleras. Den ärade ordföranden i nya lagberedningen medgaf dock, att 1 mom. i regeringens proposition icke fått en fullt lyckad redaktion. Jag tror också att lagutskottet

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

haft rätt i sitt påstående, att der finnes en tautologi. Ordföranden i lagberedningen har föreslagit ett sätt, hvarpå denna tautologi skulle kunna undanrödjas. Jag skall tillåta mig att till protokollet få föreslå ett annat sätt, på det att äfven detta må komma under öfvervägande inom lagutskottet. Hypotesen, sådan den lyder i texten till och med ordet »*hänföra*», skulle förblifva oförändrad; derefter skulle det lyda: »då skall, ändå att brotten af samma slag äro, domstolen utsätta de särskilda straff, som å hvarje brott följa bör, och derefter, i händelse någon förändring af straffen, efter hvad i 4, 5, 6 eller 7 § sägs, skall ega rum, derom meddela erforderliga bestämmelser».

Såsom jag i början af mitt anförande yttrade, vill jag icke motsätta mig en återförvisning till utskottet af förevarande §, utan ber jag att få förena mig med herr ordföranden i nya lagberedningen i hans yrkande om återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande paragraf endast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen och vidare på densammas återförvisande till utskottet, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

4 kap. 8—10 §§ och 5 kap. 2—9 §§.

Godkändes.

5 kap. 10 §.

Herr Ölander: Den nu föreliggande paragrafen afser att utsträcka vår nödvärnsrätt och att fylla de nu befintliga luckorna i densamma. Jag tror dock, att den gått något längre än hvad som varit nödvändigt och önskvärdt. Att jag skall vara berättigad att med våld afvärja ett antingen redan börjadt eller omedelbart förestående angrepp på min *person,* är alldeles uppenbart, och den skada, som angriparen derigenom kan lida, stöter icke på något sätt mitt rättsmedvetande. Men något annorlunda förhåller det sig, då fråga är om angrepp på min egendom. I detta fall synes mig den nuvarande nödvärnsrätten tillräcklig. Om man läser 8 § i 5 kap. af nu gällande strafflag, hvilken är införd i 7 § af förslaget, skall man deri finna ett icke ringa värn för egendom. Den lyder sålunda: »rätt till nödvärn ege ock rum, då någon begår inbrott eller eljest tränger sig olofligen in i annans rum, hus, gård, eller fartyg nattetid, eller sätter sig till motvärn, ehvad det är natt eller dag, emot den, som sitt värja eller å bar gerning återtaga vill». Här har jag ju nödvärnsrätt först och främst vid inbrott, vare sig afsigten är att våldföra min person eller min egendom; och jag vill också gerna vara med om den utsträckning af nödvärnsrätten till inbrott under dagen, som lagutskottet föreslår.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

Vidare har jag enligt samma paragraf rätt till nödvärn, då någon »sätter sig till motvärn, ehvad det är dag eller natt, emot den, som sitt värja eller å bar gerning återtaga vill». Jag har härigenom visserligen icke rätt att omedelbart anfalla en person, som jag ser bemägtiga sig min egendom, men jag har rätt att hindra honom derifrån. Gör han härvid motstånd, inträder min nödvärnsrätt. Jag har då rätt att göra allt det våld, all den misshandel, som erfordras för att hindra angriparen från att motsätta sig mina försök, att värja min egendom. Är nu icke detta ett tillräckligt skydd? Vid ett flygtigt betraktande skulle till och med många kunna tycka, att den rätt, vi sålunda redan ega, i det närmaste sammanfaller med den rätt, man nu vill gifva oss, ty det kan väl icke gerna falla en rättänkande menniska in att, innan hon gjort försök att afhålla angriparen från ett orättmätigt angrepp eller försökt att återtaga sin egendom, genast anfalla angriparen med våld och misshandel för att tvinga honom att icke fortsätta med sitt olagliga förfarande och ännu mindre att på sådant sätt gå till väga, innan ännu angreppet mot egendomen börjat, men det synes vara omedelbart förestående. Men, mine herrar, det är just denna rätt, lagförslaget vill gifva oss, en i sanning mycket farlig rätt, en rätt, som enligt min tanke icke fullt tillfredsställer rättsmedvetandet, en rätt, som lemnar ett så ofantligt utrymme till missbruk, att endast en mycket rättsinnig menniska torde kunna undvika att göra sig förfallen dertill. Jag ber att få klargöra detta med ett exempel; men dessförinnan vill jag för dem af herrarne, som icke äro jurister, närmare definiera hvad som menas med nödvärn.

Med nödvärn menas icke den handling, hvarigenom jag afhåller en person att begå eller fortsätta ett angrepp mot min person eller egendom — en sådan handling är ändock alltid laglig — utan dermed menas en våldsamhet, en misshandel, med ett ord sagdt en handling, som under andra förhållanden skulle vara *brottslig* och *underkastad straff,* men som genom nödvärnsrätten blir strafflös. Och nu till exemplet! Jag ser en person bemägtiga sig min på ett bord i rummet liggande klocka. Jag antager, att han icke inkommit medelst inbrott, eller eljest mot min vilja, utan att han af en eller annan anledning uppehåller sig i rummet. Jag ser honom taga klockan. Huru är jag, enligt nu gällande lag, berättigad att härvid gå till väga? Jo, jag har rätt att rycka klockan ifrån honom, men gör han motstånd eller håller han fast klockan så hårdt, att jag gäckas i mina försök att återtaga densamma, då inträder nödvärnsrätten, och jag har då rätt att med våld tvinga honom att släppa sitt tag, att med våld öppna hans hand, att med slag på densamma åstadkomma smärta, så att han icke kan fasthålla sitt rof. Striden kan derunder utveckla sig till ytterligare våldsamheter, men, hvilket våld jag än gör, står jag icke i ansvar derför, så vida det icke har annat ändamål än att från brottslingen återtaga hvad han bemägtigat sig och icke heller öfverskrider hvad för detta ändamål är erforderligt. Nu kan mången må hända tycka, att denna skildring är oegentlig, förmenande att en tjuf, om han verkligen gör motstånd, icke skall inskränka sig till att blott hålla fast hvad han tagit och förhålla sig passiv, utan antingen, för att skydda det stulna eller för att göra egaren oskadlig eller

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

också möjligen af illvilja och raseri öfver att hafva blifvit hindrad uti sitt förehafvande, gå mera anfallsvis till väga och dervid till och med begagna sig af lifsfarligt vapen. Ja, detta är mycket troligt, men då är det icke mot angrepp på egendom, som jag har att använda min nödvärnsrätt; då har jag mitt skydd i den nödvärnsrätt, som 7 § 5 kap. af nuvarande lag medgifver för angrepp mot person. Låtom oss nu tänka oss enahanda casus enligt det nu föreliggande lagförslaget. Jag ser tjufven taga min klocka. Nu behöfver jag icke vidare först göra försök att rycka den ifrån honom, och han behöfver icke göra motstånd. Jag har rätt att omedelbart begå en handling, som i och för sig är brottslig, men som genom nödvärnsrätten blifvit straffri. Jag har rätt att genast anfalla honom med hugg och slag för att förmå honom att lemna ifrån sig hvad han tagit. Huru svag och klen han än är, huru antagligt det än må vara, att jag skulle utan risk kunna fråntaga honom det stulna och huru liten sannolikhet det än finnes för att han skulle göra eller kunna göra motstånd, så har jag dock, enligt detta lagförslag, en sådan rätt, ja, jag har denna rätt redan då jag ser brottslingen nalkas det bord, der klockan ligger, och det är hans tydliga afsigt att bemägtiga sig densamma. Till hvilka missbruk kan icke en sådan rätt förleda en samvetslös person? Ja, han behöfver icke ens vara samvetslös; han har ju lagen på sin sida. Det fordras endast att han är tanklös eller i saknad af lugn och besinning, för att ett obehöfligt, till och med grymt våld skall kunna under lagens skydd utöfvas.

Men det är sant — och jag vill ej förbise det — att förhållanden kunna gifvas, då jag icke är i tillfälle att *värja* min egendom, utan omedelbarligen måste begagna våld för att skydda den mot angrepp, detta må redan vara påbörjadt eller omedelbart förestående. Jag ser t. ex. en person bemägtiga sig min häst och rida bort på densamma med sådan fart, att jag ej kan upphinna honom, eller jag kan se honom sätta sig i besittning af min båt och ro bort med den, utan att någon annan farkost finnes till hands, hvari jag kan förfölja honom. Jag kan slutligen se sådan mig tillhörig egendom tillgripas eller vara i fara att tillgripas, från hvilken jag är skild genom ett större afstånd eller något hinder, såsom en mur, flod, graf eller dylikt. I dessa fall, men också endast i dessa fall medgifver, i motsats mot detta lagförslag, vår gamla lag icke någon nödvärnsrätt, och det, enligt mitt förmenande, på fullt giltiga skäl. Ty huru skall en sådan nödvärnsrätt kunna utöfvas? I följd af afståndet eller hindret kan jag icke omedelbart anfalla den brottslige. Jag måste begagna mig af något vapen, som verkar på afstånd. Men något sådant vapen känna vi icke utom skjutvapnet. Det är således detta jag måste använda. Men i hvilken utsträckning? Naturligtvis endast i den mån, det är erforderligt för att hindra den brottslige att fullborda sitt brott. I sanning måste jag ej då också vara en mycket skicklig skytt. Jag måste söka träffa tjufven på benen eller någon annan mindre ömtålig kroppsdel, men dock tillräckligt ömtålig, för att han icke skall kunna fullborda sin olagliga gerning. Detta torde emellertid blifva mycket svårt, ja nästan omöjligt. Det sannolika blir nog, att man skjuter, hvar helst skottet må träffa honom, och att hans lif

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

blir blottställdt. Men den sak, som är i fara, är kanske icke värd så mycket! Ja, kan man ens någonsin säga, att värdet af en sak kan motsvara ett menniskolif? Man har nog också i lagförslaget tänkt härpå och förklarat att »våldet icke får vara större än nöden kräfver, eller stå i uppenbart missförhållande till den skada, som af angreppet är att befara». Ja! Detta är en ofantligt vacker teori. Men huru i all verlden skall den i praxis kunna tillämpas? Huru skall jag ens efter lång och mogen pröfning kunna bestämma, i hvad mån den kroppsliga skada, jag genom våldet åstadkommer, motsvarar eller åtminstone icke står i uppenbart missförhållande till den skada, som genom angreppet på min egendom förorsakas? Och hur skall jag derefter kunna beräkna, att endast *denna* skada tillfogas angriparen och icke något större? Men om detta är svårt att afgöra äfven efter en lugn och mogen pröfning, huru mycket svårare skall det då icke vara i ögonblickets hetta, då ingen tid till öfverläggning finnes och då oron öfver den förlust, hvarmed jag genom angreppet hotas, lätt kan förvilla mitt omdöme och betaga mig det lugn och den sans, som erfordras för en dylik pröfning. Följden blir antagligen den, att jag utöfvar antingen för litet våld, så att ändamålet icke vinnes, eller ock för mycket, så att jag blir underkastad straff.

Af allt hvad jag nu anfört framgår, att jag icke kan biträda hela den här föreslagna utsträckningen af nödvärnsrätten, så vidt den afser egendom; men då jag anser mig hvarken kunna eller böra formulera den ändring i förslaget, som i följd häraf skulle vara erforderlig, så yrkar jag, herr grefve och talman, att den nu föredragna paragrafen måtte varda till lagutskottet återremitterad.

Herr Annerstedt: I olikhet mot den näst föregående talaren, får jag yrka bifall till lagutskottets förslag.

De betänkligheter, som denne talare framstälde emot den ifrågavarande utsträckningen af nödvärnsrätten, synas mig i främsta rummet kunna bemötas dermed, att han, åtminstone enligt mitt förmenande, icke fäst tillräcklig vigt vid det sista tillägget i lagutskottets förslag, der det heter: »Finnes han hafva gjort svårare våld, än nu sagdt är, vare lag, som i 9 § stadgas.» Lagförslaget står nemligen på den ståndpunkten, att man i fråga om ringare grad af nödvärn icke är befogad att utöfva större våld än nöden kräfver, hvarförutom våldet icke heller får stå i uppenbart missförhållande till den skada, som af angreppet är att befara. Härmed tror jag, att man tillräckligt förekommit alla svårare excesser af den ringare nödvärnsrätten, då ju i motsatt fall gerningsmannen drabbas af det straff, hvartill han nu är hemfallen, i händelse han af en ganska naturlig känsla låtit förleda sig att utöfva något som helst nödvärn för att skydda sin egendom. Jag tror nemligen — och antagligen skola de fleste gifva mig rätt i denna min förmodan — att om en person äfven på ljusa dagen intränger i ens rum i afsigt att der begå något angrepp mot egendom, och egaren ser honom vara i begrepp att utöfva en svårare skadegörelse eller att begå stöld, ganska många svenska medborgare då skola vara färdiga att, för att värna sin egendom, använda ett måttligt våld. Om jag i sådant fall, innan gerningen blif-

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

vit fullbordad, innan skadegörelsen oåterkalleligen skett eller stölden är begången, och brottslingen befinner sig på flyende fot, använder ett, ringare våld t. ex. gifver honom en örfil eller ett käpprapp, som är tillräckligt för att förekomma brottet och skydda min egendom, tror man icke, att den allmänna rättskänslan i vårt land skall medgifva att det var ganska rigtigt gjordt? Äfven om strafflagen för närvarande är sådan, att domaren måste ådöma straff för ett sådant utöfvande af nödvärn, skulle han likväl icke i ett privat samtal erkänna, att han sjelf skulle hafva handlat på samma sätt? Det är ingenting annat, som den nu ifrågasatta lagförändringen afser, nemligen att lagen i detta fall skall foga sig efter den allmänna rättsuppfattningen.

Vid sådant förhållande, och då, såsom jag redan antydt, korrektivet mot missbruk ligger deruti, att den, som öfverträder gränsen för ett måttligt nödvärn, blir straffad, synas mig inga betänkligheter möta att godkänna lagutskottets förslag i denna paragraf, hvartill jag vördsamt yrkar bifall.

Herr Carlborg: Den ärade talaren på vesternorrlandsbänken definierade begreppet nödvärnsrätt; men enligt mitt förmenande har denna paragraf icke afseende på nödvärnsrätten i egentlig mening. Femte kapitlets rubrik lyder: »Om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäfva straffbarhet.» Till dessa grunder hör bland andra äfven nödvärnet, hvarom 7 och 8 paragraferna i gamla lagen handla, och i det nya lagförslaget strängt taget endast 7 §. 10 § deremot handlar om orättmätigt angrepp på person eller egendom, och i hvad mån den person, som blir angripen, kan vara berättigad att strafflöst använda våld för att värja sig och sin egendom. Enligt mitt omdöme bör i lagen finnas ett stadgande, som afser ett sådant förhållande. Då jag dessutom anser, att lagutskottet funnit ett ganska rigtigt sätt att förekomma ett sådant angrepp, och det tillika i slutet af paragrafen stadgas att den, som värjer sig och sitt, icke får gå så långt. att det våld han använder blir större än nöden kräfde eller står i uppenbart missförhållande till den skada, som af angreppet var att befara, så kan jag icke finna, att någon olägenhet vid tillämpningen skall komma att ega rum, i fall den nu föreslagna 10 § blir lag, hvarför jag, för min del, yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Stråle: I vår äldre lagstiftning har, enligt mitt förmenande, nödvärnsrätten blifvit behandlad med allt för stor inskränkning. Det lagförslag, som antogs 1861 och 1864, innebar visserligen en utsträckning af nödvärnsrätten, men möttes i denna punkt af ett mycket starkt motstånd. Nu hafva Kongl. Maj:t och sedermera lagutskottet än ytterligare utsträckt nödvärnsrätten och, i likhet med den näst föregående talaren, tror jag, att förslaget är i fullkomlig öfverensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet inom landet. Jag skulle för kammaren kunna anföra åtskilliga speciella fall, der, enligt mitt förmenande, nödvärnet varit berättigadt, men då den, som endast velat försvara sitt hus och sin egendom, likväl blifvit af brist

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen.

(Forts.)

på en bättre lag häktad och dömd till ansvar. Jag tror, för min del, att det nu är tid på att i rättvisans intresse taga det här föreslagna steget mot missbruk och okynne, och tillstyrker på grund häraf bifall till lagutskottets förslag i denna punkt.

Herr Hasselrot: Då ett direkt bemötande af den förste talarens anförande, så vidt jag hört, ännu icke skett, skall jag tillåta mig med några ord försöka göra detta.

Han medgaf det i princip rigtiga uti den utsträckning, som nödvärnsrätten enligt lagutskottets förslag skulle få, men gjorde invändning emot det fall, som i fråga om denna utsträckta rätt afsåg angrepp på egendom. Han påpekade mycket rigtigt, att man redan nu i viss mån hade nödvärnsrätt, då angrepp, natt eller dag, sker på egendom, nemligen då angriparen gör motvärn. Den ärade talaren ansåg detta tillräckligt, och under andragande af det exemplet, att en person beredt sig inträde i mitt rum och bemägtigat sig min klocka, anmärkte han, att jag, enligt nu gällande lag, då vore berättigad att försöka återtaga klockan och, om han gjorde motstånd, att använda våld. Men jag kan ligga sjuk, urståndsatt att värja min klocka. Enligt nu gällande lag, får jag endast begagna våld vid angrepp på egendom, då angriparen sätter sig till motvärn. Om jag då, såsom egare, ligger sjuk, är jag ju icke i tillfälle att söka återtaga hvad som blifvit mig frånhändt, och något motvärn kan då icke ifrågakomma. Enligt lagutskottets förslag deremot skulle man t. ex. vara berättigad att taga en bössa och dermed hota den brottslige samt, om detta icke hjelpte, till och med begagna vapnet. Det är nemligen i lagen i allmänhet förbjudet och belagdt med straff ej allenast att våldföra annan, utan äfven att mot en annan spänna bössa eller rigta lifsfarligt vapen, och jag skulle således enligt den gamla lagen straffas för en sådan handling, vore den också gjord för att skydda min egendom, om den icke kunde hänföras till lagligt nödvärn; åtminstone *kan* lagen så tolkas. Samme talare sade äfven, att, om angriparen rider bort med min häst, jag enligt utskottets förslag icke får hindra honom om jag befinner mig på sådant afstånd, att jag för detta ändamål ej kan använda annat medel än skjutvapen, derest jag icke skjuter så försigtigt att jag endast måttligt skadar honom, eller att skadan icke blir så stor, att den står i uppenbart missförhållande till den skada, som af angreppet var att befara, samt att det vore svårt om ej omöjligt och iakttaga sådan försigtighet. Deri har den ärade talaren också rätt, men han har förbisett den sista punkten i paragrafen, hvarest en annan lagparagraf åberopas. Det heter nemligen i denna punkt: »Finnes han hafva gjort svårare våld, än nu sagdt är; vare lag, som i 9 § stadgas», och denna paragraf säger: »Finnes någon, i fall, som i 7 eller 8 § sagdt är, hafva gjort större våld, än nöden kräfde; pröfve domstolen efter omständigheterna, *om och i hvad mån straffet må nedsättas under hvad i allmänhet å gerningen följa bort.* Voro omständigheterna sådana, att han svårligen kunnat sig besinna; då må han ej till straff dömas.» I denna bestämmelse ligger ett tillräckligt korrektiv för att den person, som söker värja sin

egendom, icke skulle kunna obehörigen straffas för det våld han möjligen gör utöfver hvad nöden kräfver.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Hufvudsyftet med det nu föreslagna stadgandet är emellertid, att omedelbar rättskränkning mot min person eller egendom berättigar mig till nödvärn, och denna princip anser jag vara så vigtig, att, äfven om några af de utaf herr Ölander påpekade olägenheterna verkligen vore att befara, man likväl bör antaga lagutskottets förslag i denna del, hvartill jag alltså yrkar bifall.

Herr Ölander: Hvad den förste talaren efter mig angår, så kom han till ungefär samma resultat som jag. Han sade, att jag skulle vara berättigad att med en käpp tilldela en person åtskilliga slag, om han tagit min klocka och icke ville släppa den, då jag försökte återtaga den. Detta har jag också påstått, och denna rätt har jag, enligt nu gällande lag; men enligt lagförslaget skulle jag vara berättigad till ett dylikt våld, äfven om den brottslige ej gjorde något motstånd. Och det är detta som jag anser betänkligt.

Den siste talaren nämnde, att, om jag ligger sjuk, jag icke kan värna min egendom. Det är sant. Men detta är just ett af de hinder jag omnämnde för ett omedelbart försvar af egendomen, och utgör ett af de fall, för hvilka vår nu gällande lag icke har någon nödvärnsbestämmelse. Enligt lagförslaget åter har jag verkligen rätt att under sådana förhållanden medelst skjutvapen värna min egendom. Den ärade talaren inskränkte sig dock till att med nämnda vapen hota våldsverkaren och vågade icke draga ut konseqvensen och påstå, att han också egde verkställa hotet och skjuta angriparen. En sådan handling, säger nog honom liksom mig en naturlig känsla vara brottslig. Men så är icke lagförslagets mening. Dess mening är, att i de fall då man är förhindrad att först värja egendomen, dervid, enligt nu gällande lag, nödvärn icke är medgifvet, man skall vara berättigad att skjuta på angriparen. Men man kan icke neka till att denna skjutning innebär fara för en medmenniskas lif, och just emedan jag icke kan finna, att sak och lif äro kommensurabla storheter, vidhåller jag mitt yrkande på återremiss af denna paragraf.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på godkännande af den nu föredragna paragrafen och sedan derpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

5 kap. 14 § och 6 kap. 6 §.

Godkändes.

8 kap. 30 §.

Herr Wieselgren: Genom den förändring, som i föredragningen vidtagits, har jag blifvit tvungen att redan nu begära ordet för att fästa kammarens uppmärksamhet på den mycket vigtiga frågan

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

rörande ådömandet af förlust af medborgerligt förtroende. Jag tror icke, att någon af kammarens ledamöter förundrar sig öfver, att *jag* ber att i det ärendet få yttra några ord; ty om de vanfräjdade skola anses hafva någon målsman i riksdagen, så får det väl vara jag. Först ber jag att få erinra om, att vanfräjdspåföljden måste betraktas såsom ett barn af en annan tids uppfattning än vår. Den härstammar från den tiden, då straffet var samhällets hämd på brottslingen, och då samhället ansåg, att denna hämd borde blifva så varaktig som möjligt; och i full konseqvens med denna åskådning var det som man i åtskilliga lagstiftningar stadgade, att ett märke skulle brännas in i pannan på den brottslige, hvilket så länge han lefde skulle vittna om och förkunna hans vanfräjd. Sjelfva hafva vi en erinring om vårt eget lands förhållande till denna rättsåskådning och dess tillämpning, då vi läsa den tjugufemte domareregeln, der Olaus Petri kraftigt opponerar sig emot det gängse tillvägagåendet att för dem, som stulit hafva, och som sedan måst »stå vid stupona, mista öronen och visats af by», omöjliggöra en återgång till den rätta vägen för den en gång straffade och på nämnda sätt brännmärkte förbrytaren. Utan att alls vilja inlåta mig på någon tvist angående de olika straffrättsteoriernas uppfattning af hvad straffets egentliga ändamål är, så tror jag mig dock kunna påstå att menniskokärlekens lag, af den gudomliga kärleken oss förestafvad, så inverkat på alla länders nuvarande strafflagstiftning, att denna öfver allt, låt ock vara mer eller mindre följdrigtigt, erkänner sig eftersträfva att den straffade, äfven om straffet icke kan anses ådömdt för att direkt åstadkomma hans förbättring, dock genom straffet må kunna föras in på en bättre väg. Då frågar jag, huru vida med denna uppfattning, som äfven i vår lagstiftning på ett särdeles framstående sätt gjort sig gällande, rätteligen kan stå tillsammans, att man allt fortfarande bibehåller en »straffpåföljd», hvarigenom, om också i mera humana ord, förbrytaren faktiskt ådömes vanfräjd, en vanfräjd, som visserligen icke brännes in i hans panna, men dock fästes på ett papper, hvilket han öfverallt, under alla förhållanden, när han efter frigifningen söker att skaffa sig utkomst, är tvungen att uppvisa? För min del tviflar jag icke på, att samhället här med den ena handen stjelper hvad det med den andra söker hjelpa, och jag tror icke på ändamålsenligheten af eller möjligheten af att försvara en lagstiftning, som är fotad på grundsatsen, att straffets följder både skola och böra göra sig känbara äfven efter straffets slut. »Men», säger här lagberedningen, »det är icke så, att förlusten af medborgerligt förtroende är att jemföra med de gamla ärestraffen. Dess syfte är ej att tillfoga brottslingen något lidande genom att utsätta honom för andra menniskors afsky och förakt, utan endast att förebygga, att den, som blifvit dömd för nesligt brott, må framdeles eller, der påföljden ådömes för viss tid, förr än någon tid förflutit efter det han lemnat straffanstalten, inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjent af allmän tillit — något, hvarom sjelfva benämningen förlust af »medborgerligt förtroende», rigtigt förstådd, innehåller en antydan.» Jag vill gerna underlåta att tvista med lagberedningen angående *syftet*, ty »syftet» i och för sig betyder

så oändligen litet. Det tillåtes mig ju att erinra om den gamla historien om mannen, som hade en tam björn, hvilken, då han såg sin herre under sömnen besväras af en fluga på pannan, för att jaga bort den tog en klubba och slog i hjel henne, men — på samma gång krossade äfven husbondens hufvud. Med största fog må man ju äfven här säga, att *syftet* icke var att döda den sofvande mannen, utan endast att befria honom från den efterhängsna flugan; men blir olyckan mindre för det? Syftet med vanfräjden kan vara godt — låt vara att lagberedningen har rätt häri; men sannerligen, den obevekliga verkligheten vittnar om, att vinnandet af detta syfte fullständigt misslyckats!

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Jag kan dock i fråga om en annan och efter min mening rigtigare uppfattning af förevarande vanfräjds påföljd åberopa den gamla lagberedningens år 1844 afgifna utlåtande, hvilket ännu i våra dagar har full giltighet. Lagberedningen säger sig hafva »hvad angår den nyss omtalade påföljden af vanheder för vissa brott, ansett denna påföljd bättre betecknas genom lagens förklarande, att den, som dertill gjort sig skyldig, *ej må i allmänt värf brukas*, än genom talesättet, att han skall dömas *förlustig medborgerligt förtroende*. Lagstiftningen kan svårligen tillegna sig rättigheten att råda öfver allmänna förtroendet. Förlusten deraf, uttalad såsom bestraffning för brott, synes nog mycket närma sig till *ärans förlust:* ett straff i nu gällande lag, hvilket blifvit, efter beredningens tanke, på goda skäl ur lagförslaget uteslutet. Deremot kan och bör lagstiftningen utmärka de fall, då den dömde måste anses hafva ovilkorligen gjort sig ovärdig att nyttjas i allmänna värf, emedan det är lagstiftningens både rättighet och pligt att bestämma vilkoren för sådana värfs utöfning.»

Såsom af allt framgår, är lagberedningens mening, om ock på ett undvikande sätt uttryckt, fullkomligt klar; beredningen anser förlust af medborgerligt förtroende vara precis detsamma som *ärans förlust* eller den gamla ärelösheten; och till följd deraf uteslöt lagberedningen denna straffpåföljd ur sitt lagförslag. Men egendomligt nog — och här se vi något som gifver ny relief åt den gamle predikarens utsaga att »intet är nytt under solen» — inträffade, att då förslaget till nu gällande strafflag den 23 september 1862 föredrogs inför Konungen, anmärkte dåvarande justitiestatsministern, att han icke kunde följa lagberedningens förslag i detta afseende, emedan på många håll i lagar och författningar stode taladt om, att personer för att få göra det eller det skulle hafva god fräjd, och han ansåg sig sålunda icke kunna utesluta vanfräjdspåföljden ur det lagförslag, som skulle framläggas inför riksstånden. Och nu, 28 år längre fram i tiden, har samma slutledning återupprepats. Justitieministern har åter funnit, att ifrågavarande önskningsmål måste stranda derpå, att detta vilkor angående god fräjd qvarstår i en hel mängd författningar. Jag vill dock för min del anse, att detta förhållande icke utgör ett absolut hinder för genomförande af ifrågavarande förändring; ty det är *icke* föreskrifvet, att vissa personer ovilkorligen skola vara vanfräjdade, under det att alla andra åtnjuta god fräjd. Till dess att ett bestämdt utslag intygar motsatsen — sådan är min åsigt — måste alla med-

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

borgare inför lagen hafva god fräjd; och blir på grund af vanfräjdspåföljdens upphäfvande ingen vidare ådömd förlust af medborgerligt förtroende, så måste deraf blifva följden, att lagligen *alla* besitta detsamma.

Jag ber emellertid få omtala, huru man inom det praktiska lifvet uppfattar vanfräjdspåföljden, och hvilka erfarenheter detta bereder de vanfräjdade.

För några veckor sedan inkom till centralföreningen för frigifna fångars understöd en framställning från Gefle fångvårdsförening, deri föreningen hemställer till centralstyrelsen, huru vida den icke ville inhemta öfriga fångvårdsföreningars uttalanden rörande verkningarna af ifrågavarande straffpåföljd, »förlust af medborgerligt förtroende»; föreningen gjorde denna hemställan i den bestämda öfvertygelsen, att samtliga föreningar i riket skulle såsom sin vitsorda samma erfarenhet som Gefle förening, den nemligen, att denna straffpåföljd i de flesta fall, äfven då det gäller dem som straffats för första resan begången stöld, utgjorde det svåraste hindret vid försöken att till arbete och fortgång på den rätta vägen förhjelpa frigifna fångar. Visserligen se icke alla i detta hinder något olämpligt eller otillräckligt; ty, såsom man finner af hvad jag nyss anförde ur nya lagberedningens yttrande, är ju syftet med förlusten af medborgerligt förtroende just det, att förbrytaren eller den, som blifvit dömd, »*icke må förr, än någon tid förflutit* efter det han lemnat straffanstalten, inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjent af allmän tillit» men man har dock i all rimlighets namn rätt att fråga, hvad i sjelfva verket dessa ord betyda. Det ser ut som om lagberedningen skulle anse, att fången, då han utkommer från fängelset, icke förrän efter någon viss tid, minst ett, högst tio år, behöfde skaffa sig en redlig, nyttig och inkomstbringande verksamhet. Men hvad skall han då göra, hvad skall han lefva af under hela denna tid? Han kan icke lefva blott af luft; sådant får han icke lära sig i fängelset; han kan ej heller der samla tillräckligt kapital för att efter frigifningen lefva på räntorna — men något *måste* han ju taga sig till för att icke antingen svälta i hjel eller ock intvingas på den väg, som snart åter skall leda till fängelset och till underhåll på statens bekostnad. När nu lagberedningen säger, att den verksamhet inom samhället, hvarifrån han någon tid skulle uteslutas, betyder »sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjent af allmän tillit», men strax efteråt härtill lägger ett förklarande, att staten svårligen helt och hållet kan uppgifva grundsatsen att utesluta gröfre brottslingar från viss »offentlig verksamhet», så frågar jag: bör fången, i fall han *är* skräddare eller skomakare eller om han inom fängelset i statens intresse och i fullföljd af fångvårdens lagligen fastställda syfte lärt sig något af dessa eller andra handtverk för att efter sin frigifning kunna ärligen försörja sig sjelf — bör han ändock icke hafva rätt att drifva sådan sysselsättning från första stunden af sitt frigifvande, utan bör han uppskjuta dermed, till dess hans vanfräjdstid från *ett* till *tio* år hunnit förflyta? Anser lagberedningen, att handtverkarens eller små-

handlandens sysselsättning, såsom förutsättande »allmän tillit», bör äfven den vara i sagda afseende likställd med »viss offentlig verksamhet»? Om nu den obevekligt talande verkligheten visar, att allmänheten just på detta sätt anser sig böra uppfatta vanfräjdspåföljden och derför, i full öfverensstämmelse med lagberedningens mening, utesluter den vanfräjdade från det ärliga arbetet — huru skall då den frigifnes återupprättelse och fångvårdens sträfvan derför kunna stå tillsammans med bibehållandet af denna påföljd. Jag frågar vidare: när och hvar har den, till sagda grad utsträckt, visat för samhället gagneliga resultat? Jag kan för min del visa *många* exempel på, att den varit till skada för samhället; jag ber hvar och en, som anser den vara till gagn, anföra bevis för denna *sin* åsigt. För mig kan ej vara tvifvelaktigt, att man handlade klokast, om man skulle vilja intaga lagberedningens af 1844 ståndpunkt i frågan, den nemligen, att den frigifne bör för alltid eller under längre eller kortare tid uteslutas från viss *offentlig verksamhet* men *icke* från rätten att på ärligt sätt förtjena sitt bröd.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffvlagen. (Forts.)

Då jag för några dagar sedan besökte ett fängelse, fann jag der ett bref till fångvårdsstyrelsen, hvilket på grund af den lokala adressen skickats dit. Då brefskrifvaren är »en af de många», och hans bref bereder mig tillfälle att låta eder, mine herrar, höra huru ett samhällslager, som jag ofta, men herrarne endast sällan, torde komma i beröring med, uppfattar saken, skall jag bedja att få meddela några rader ur hans bref. Det är »n:o 181» som skrifver; han har haft detta nummer under sin fängelsetid och han ber att genom fångvårdsstyrelsens hjelp bekomma ett »fräjdadt» prestbevis, d. v. s. ett bevis, deruti anteckning om hans vanfräjd icke förekommer. Han anser sig kunna begära detta, då han under hela *åtta* år varit fri, utan att låta den minsta anmärkning komma sig till last; nu står han i begrepp att några dagar efteråt resa till Amerika. Han ber att till hvad han sagt angående prestbeviset få tillägga »hvad erfarenheten och ett sundt förstånd låtit honom förstå och känna. Det är», fortsätter han, »en rå och omoralisk (straff) tillämpning att frånrycka en menniska hela dess framtida väl; d. v. s. man skall vara straffad dagligen, äfven sedan man utstått sitt lagliga straff. Jag talar af egen erfarenhet. Genom denna oförnuftiga lagordning skall alltjemt brödbiten blifva röfvad från mitt kära barn (utan att nämna mig och hustru). Om jag har aldrig så redligt uppsåt och har praktik att utföra en sak, skall jag blifva stängd genom detta »förlustig medborgerligt förtroende». Huru många af mina olyckskamrater hafva icke blifvit i hela sin tid förlorade genom detta. De hafva förbannat sig på att hämnas detta. Troligtvis har det händt, men hämnden har drabbat privata, men icke den lagstiftande myndigheten.»

Så uppfattas saken af en frigifven person, som i åtta år på ett ärligt sätt sträfvat att vinna sin utkomst, men misslyckats. Han har funnit att brödbiten här är för den vanfräjdade allt för svåråtkomlig, och han fäster sitt enda återstående hopp vid den nya verlden; han vill lemna fosterlandet och gifva sig af till Amerika.

Nu genmäler man ofta: »sådant här hafva vi hört förut; de hafva lärt sig denna fras, det är endast talesätt, som icke hafva någon verk-

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

lig valör.» Jag är af en annan mening. Ingen är bättre än jag i tillfälle att öfvertyga sig derom, att klagomålen öfver ådömd vanfräjds verkningar i många fall äro blott fraser; men i andra fall är det *djupaste allvar,* och jag ber att få omförmäla så mycket jag kan af ett förhållande, som på ett synnerligen kraftigt sätt intygar detta. För några år tillbaka föranleddes inom en af rikets fångvårdsanstalter — icke någon af dem, som ordnats i enlighet med tidens fordringar — en undersökning, under hvilken kom i dagen bland annat, att en af fångarne under troligen icke så kort tid tjenat sina afgående kamrater med att vid deras frigifning förse dem med falska prestbevis, falska på intet annat sätt, än att anteckningen om vanfräjden var utesluten; *den* stod icke omtalad, men för öfrigt torde allt hafva varit rigtigt. Tror man verkligen att någon skulle vilja utsätta sig för den risk, som *måste* medfölja dels bevisskrifningen inom anstalten och dels innehafvandet och uppvisandet af ett sådant betyg ute i det fria samhället, endast för rolighets skull eller för att slippa åberopa fraser och talesätt? Nej, mine herrar, man gör icke sådant och man ställer sig icke i sådan risk utan att en mångårig och sorglig erfarenhet lärt en hvad det lilla ordet »förlustig medborgerligt förtroende» betyder. Mången har för att betala en af sina medfångar denna tjenst uppoffrat stora och för honom vigtiga förmåner i fråga om utspisning, arbetspremier och annat dylikt blott för att komma sig upp en gång. Man står i val och qval mellan det brottsliga förfarandet och en önskan att kunna bli hederlig karl — och man vill det senare så lifligt, att man gör det förra!

Jag vågar påstå, att i fråga om verkligen farliga förbrytare — ty vi hafva äfven sådana — vanfräjdspåföljden intet verkar; de hafva derutaf hvarken godt eller ondt, ty de fråga helt enkelt icke efter den. Med hänsyn till sådana skulle en annan påföljd vara med domen förknippad. Derest i utslagen beträffande dem förkunnades, att de efter frigifvandet skulle för viss tid stå under polisuppsigt, vore samhället i sjelfva verket någorlunda tryggadt för dem. Men lössläpper man dem utan någon annan garanti, än att i deras prestbetyg finnes anteckning om förlust af medborgerligt förtroende, så blir resultatet vanligen det, att de ett halft eller helt år efteråt komma tillbaka till straffanstalten och under tiden hafva hunnit begå ett större eller mindre antal olika förbrytelser, bland hvilka ofta endast händelsen gjort, att icke mord och andra gröfre dåd förekommit. På hvad sätt skulle samhällets trygghet vara tillvaratagen derigenom att sådana brottslingars betyg omnämna deras vanfräjd? Jag vet det icke, men medgåfve lagen, att hvarje sådan förbrytare, som domaren funne vara för samhället farlig, kunde ådömas polisuppsigt under viss tid efter frigifningen, då stälde sig saken annorlunda; då hade polisen något att säga, och dess klient skulle icke kunna röra sig från platsen, utan att man visste, hvar han befunne sig. För sådana praktiska syften och deraf berörde brottslingars betyg betyder vanfräjdspåföljden ingenting; men i fråga om personer, som vilja komma in på rätta vägen, betyder den mycket. Och med hänsyn till dem handlar samhället mot sitt eget intresse derigenom att det försvårar och omöjliggör deras förbättring.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

Man bör heller icke föreställa sig, att den frigifne brottslingen besitter samma motståndskraft som hvilken annan medborgare som helst. Dessa, som sjelfva vilja räddas och hvilka man, då fångvården åter lemnar dem åt det fria samhället, tror kunna räddas, äro ofta så känsliga som ett dallrande löf; det behöfs icke mer än en hviskning eller ett ord för att oroa, uppröra, störta dem. De frukta vid minsta anledning upptäckten af deras föregåenden och förknippa gerna vid en sådan eventuel upptäckt öfvertygelsen om ny social och moralisk tillintetgörelse. Ett: »nu känner man oss!» — och de betagas af förtviflan, såsom det inträffade i ett fall, som jag skall tillåta mig att relatera. Det rör sig om en, om jag får begagna ett sådant uttryck, mycket aktningsvärd frigifven fånge, hvilken i hög grad tillvunnit sig sin arbetsgifvares förtroende. Han hade anställning såsom kassör med en till 2,000 kronor uppgående årslön, och till hans befattning hörde åliggandet att till principalens många arbetare hvarje lördagsafton utbetala veckolönen. Så hände då en dag, att en af hans forne medfångar vid straffanstalten blifvit antagen såsom arbetare bland de andre; och då han vid veckans slut i raden med de öfrige stannade vid kassörens pulpet, igenkände han sin förre kamrat och helsade honom, hviskande, med det namn, som han burit i fängelset. Kassören svarade ingenting; men sedan han slutat sitt arbete för dagen, gick han hem och inlade de honom anförtrodda nycklarne i ett kuvert, adresseradt till principalen, derefter han afreste med första ångbåt till en annan stad. Dit framkommen, gick han genast upp i något hus vid en gata, tillgrep ett klädesplagg och anmälde sig sedan i poliskammaren för tjufnad, derför han ock blef dömd. Han står ej enstaka. Men sådana drag får man ock taga i betraktande vid bedömandet af de frigifne fångarne. Fångvården i vårt land har ett mycket vackert resultat att uppvisa; ty det är verkligen vackert att af dem, som i allmänhet dömas för brott, icke fyrtio procent komma tillbaka. Men min öfvertygelse är, att återfallsprocenten skulle kunna än ytterligare förminskas, derest den nuvarande vanfräjdspåföljden strökes och, såsom jag nyss föreslog, ersattes med en påföljd af polisuppsigt för dem, som deraf verkligen visat sig förtjenta.

Jag har visserligen min bestämda öfvertygelse i denna fråga, och hvilken den är, torde nog tydligt framgå af hvad jag sagt, men jag kan naturligtvis icke vara nog djerf att tro, det kammaren skänkt så mycken uppmärksamhet deråt, att den i det förestående beslutet skulle anse sig kunna lemna fullständigt derhän hvad som yttrats angående nödvändigheten för svenska folket och dess rättsåskådning att fortfarande bibehålla denna straffpåföljd. Jag vill dock hemställa, om icke kammaren skulle kunna anse oss mogne att i frågan intaga samma ståndpunkt, som Tyskland i sin strafflagstiftning. Der är icke domaren obligatoriskt förbunden att i hvarje fall, när vissa slags brott föreligga, ålägga förbrytaren påföljden af vanfräjd, utan har rättighet att pröfva, huru vida denna skall tillämpas. Den svenske domaren har en mycket vidsträckt myndighet i fråga om valet af straffart och med hänsyn till större eller mindre tidslängd för straffet, beroende på de försvårande eller förmildrande omständigheter, som i hvarje fall förekomma; men denna rätt att afpassa straffet är ej förenad

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

med någon rätt i fråga om bestämmandet af vanfräjdspåföljden såsom tillbörlig eller icke, och fall förekomma icke så sällan, då samvetet rent af uppröres af tvånget att jemte straffet ålägga förlust af medborgerligt förtroende. Domaren har icke *här* rättighet att taga hänsyn till förekommande omständigheter, utan *måste* döma till förlust af detta förtroende, som han dock kan känna sig hvarken för egen eller andras del hafva moralisk rätt att beröfva den dömde. Jag ber att få anföra bevis för detta mitt påstående, hemtade dels ifrån min tidigare verksamhet som domare och dels från min senare verksamhet i fångvårdens tjenst.

Bland de mest upprörande fall, med hvilka jag under min domaretid gjorde bekantskap, är ett, hvilket jag omnämnt i en vanfräjdspåföljden rörande uppsats, som för fem år sedan publicerades. En ung artillerist hade af en äldre kamrat på regementet, der han tjenade, blifvit förledd att hjelpa denne att på oärligt sätt åtkomma penningar; och då gossen såsom misstänkt blef häktad — han var då sexton år, tror jag, — kom hans medbrottsling och anstiftaren till gerningen till hans celldörr och bad honom under tårar att icke röja honom, emedan han vore gift och hade familj; pojken hade ock nog karakter att göra som han bad och taga hela skulden på sig. Domen lydde på halftannat års straffarbete och sex års förlust af medborgerligt förtroende. Han satt af sin tid och kom ut med de bästa föresatser att genom ärligt arbete och en god vandel komma sina medborgare att glömma den förbrytelse, hvarför han blifvit straffad. Han höll ut med denna föresats i det längsta, men kunde icke vinna anställning. Öfver allt mötte honom samma erfarenhet; en person, som vore förlustig medborgerligt förtroende, kunde icke emottagas i någon tjenst; skulle än arbetsgifvaren vilja det, vågade han dock icke af fruktan att de öfriga arbetarne då skulle säga upp sig, och det kunde han ju icke riskera. Han fann sig drifven till det yttersta — och kom då på den olyckliga tanken att, då ju icke något annat hinder stode i vägen för hans framtida välfärd än dessa ord på betyget »förlustig medborgerligt förtroende», kunde han ju skrifva ett annat betyg, som icke innehölle dessa ord. Han gjorde så, tog värfning på nytt, men fick anledning att befara upptäckt och flydde; erhöll på nya betyg anställning å en fabrik i närheten af hufvudstaden, men det var för nära. Ryktet om hans föregåenden nådde disponenten på platsen; ynglingen fick höra talas derom och flydde genast. Han kom till annan ort, skref »en ny upplaga», som han uttryckte sig, af det falska betyget och tog åter värfning. Äfven här uppenbarade sig »ugglor i mossen»; han ärnade begifva sig af, men sjuknade och upphans af rättvisan, som beskärde honom än en gång för förfalskning ett och ett halft års straffarbete samt en längre vanfräjd. Han var nu tillräckligt bränd för att fly undan och efter sin frigifning gjorde han de mest förtviflade ansträngningar, som i mensklig magt stodo, att ernå en verksamhet, som kunde hjelpa honom att få lefva ett ärligt lif; men han lyckades icke. Än en gång skref han då sina falska betyg; ännu en gång tog han värfning. Efter mindre än tre år hade han tagit alla examina och avancerat genom konstapelsgraderna samt utnämnts till sergeant. Aktad och omtyckt af sitt befäl, förordnades

han ock till informationsunderofficer vid regementets läroverk, och att någon hemlighet i afseende på det förflutna skulle ligga bakom den driftige och oförvitlige unge mannen, det kunde ingen ana. Men hans samvete oroade honom; och fruktan att det å nyo kunde gå honom illa föranledde honom att resa till Amerika. Hvad som gjort mig underkunnig om denna sorgliga historia är, att han från Amerika skref till Göteborg och frågade, huru vida polisstyrelsen derstädes kunde laga så, att han utan tidsutdrägt, om han komme tillbaka, finge undergå bestraffning, ty hans samvete vidhöll att, ehuru han begått de nämnda förfalskningsbrotten af hårdaste nödvändighet, hade han dock gjort orätt och borde han derför undergå straff. Polisstyrelsen kunde dock icke taga befattning med saken. Jag har sedermera icke hört af detta offer för vår vanfräjdspåföljd. Men jag frågar eder, mine herrar: skulle samhället hafva lidit någon skada deraf, att, sedan en förbrytare sådan som denne fått försona sitt brott med ådömdt straff, han sedan straffet undergåtts sluppit en påföljd, som emot hans ifrigaste önskan drifver honom gång på gång så att säga i brottets armar?

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straff-lagen. (Forts.)

Jag vill anföra ett annat fall, också från min domaretid. En tjenarinna, moder till 2 barn, hvilkas fader hade öfvergifvit henne, fann sig fullkomligt urståndsatt att med sin lilla piglön betala den ersättning, som betingats af den qvinna, hvilken åtagit sig vårda barnen. Tid efter annan förklarade emellertid denna, att hon skulle kasta barnen på gatan, om hon ej finge den betalning, som hon hade att fordra. Vid de tillfällen, då sådana hotelser uppskakade modern, tillgrep hon i sin förtviflan jag tror 5 till 10 kronor från sin matmoder och betalade med detta qvinnan, som så förmåddes fortfarande hafva hennes barn i vård. Hvem nekar att detta hennes åtgörande var hustjufnad och att hon var förtjent af straff? Men hvem vill väl härför beröfva henne medborgerligt förtroende? Hon hade ju varit utsatt för det svåraste tryck, som väl åtminstone en mor kan tänka sig? Skulle verkligen rättsuppfattningen hafva kränkts, om domaren haft sig medgifvet att döma denna förtviflade qvinna till laga straff utan att dock dervid häfta vanfräjdspåföljden?

Vid ett tillfälle för ett par år sedan träffade jag en pojke i ett fängelse, hvilken dagen förut blifvit dömd till 4 års straffarbete och 5 års förlust derutöfver af medborgerligt förtroende. Hvad grufligt brott hade han då begått? Jo, på hemvägen från en marknad hade han mött en mindre pojke och, med den större vanliga benägenhet att spela öfversittare, hade han tillsport honom, hvad det vore för en käpp, som han hade i handen? — Det är en botanikspade, svarar denne. — Den kan du gerna ge mig, förklarar den förre; men detta vägrar egaren. Med fråga hvad han väl vore för en snålvarg och med en örfil såsom appendix, sätter sig dock den äldre pojken hastigt i åsyftad respekt hos den yngre, som lemnar honom käppen och springer hem. Dermed hade den äldre vunnit sitt mål; käppen kastar han bort efter några minuter och fortsätter sin väg. Men fadren till den mindre pojken anmäler saken för länsmannen; denne anklagade gerningsmannen, och han dömdes såsom rånare till, såsom jag nämnde, 4 års straffarbete och 5 års förlust derutöfver af medbor-

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

gerligt förtroende. Jag frågar eder, mine herrar, är icke sjelfva straffet nog upprörande? För mig åtminstone är det så, ty denne »rånare» från torpstugan var visserligen 18 år gammal, men till sin utveckling helt visst icke framom en i ett bildadt hem uppfostrad trettonåring. Han begick en straffbar gerning — och han blef ock derför ådömd straff; men — kunde det icke varit nog med detta? Skulle han derjemte nödvändigtvis för rättsuppfattningens tillfredsställande också dömas till vanfräjd, till förlust af medborgerligt förtroende? Hvilken af eder alla skulle vara nog hjertlös att för sagda hans pojkaktiga gernings skull vilja beröfva honom *sitt* förtroende? *Ingen,* jag vågar säga det.

I ett annat fängelse fann jag en gång två pojkar, som dömts för myntförfalskning. De hade nemligen träffat tillsammans med en yngre kamrat, hvilken talat om för dem, att hans mor haft gråsalfva och kopparslantar liggande bredvid hvarandra, och att de senare deraf blifvit förvandlade till silfverslantar. Undrande om detta kunde vara sant, hade de skaffat sig litet gråsalfva och behandlade dermed några kopparslantar. Dessa blefvo hvita; men för att yttermera pröfva, huru vida de nu verkligen voro silfverpengar, gå pojkarne in i en bagarbod, köpa sig någonting »godt» och betala med sina hvita penningar. Snart märktes dessas rätta beskaffenhet — det var ju en lätt sak — förhållandet anmäldes för stadsfiskalen, som åtalade pojkarne, och de dömdes för förfalskningsbrott till ett halft års straffarbete — det minsta straff, som kunde dem ådömas — men derjemte äfven till ett års förlust af medborgerligt förtroende utöfver strafftiden!

Jag vågar icke dröja vid de många öfriga fall, som lika med de anförda befäst min uppfattning i förevarande afseende; det skulle trötta kammaren. Men ett fall ännu ber jag att få omförmäla. I en trakt af landet, der seden är, att tjenarne få halm till sina sängkläder af husbonden, hände för kort tid sedan, att två drängar af husbonden begärde sänghalm. Den enes hustru hade nyligen fått barn, halmen var länge använd och behöfde ombytas. Det nekades dem, derför att det varit en dålig halmskörd föregående år. De gjorde då hvad de ansågo sig i sjelfva verket berättigade till — de gingo obetänksamt nog in på logen, dervid begagnande en nyckel, som icke hörde till dörren, samt togo den halm de behöfde. Angifne till åtal, dömdes de, för att genom inbrott hafva från husbonde stulit halm till värde af 45 öre hvardera, den ene till 8 månaders och den andre till 7 månaders straffarbete, men båda till ett års vanfräjd utöfver strafftiden. Nådeansökningar inkommo; vederbörande direktör vitsordade, att »båda de dömde voro af ett mer än vanligt fromt och stilla samt vekhjertadt sinnelag, djupt förkrossade af den skam och vanära, som de åsamkat sig». Ett antal församlingsmedlemmar och ordföranden i socknens kommunalnämnd förklarade sig »sorgligt berörda» af att de tvenne drängarne kunnat *så* dömas »för att de icke gjort annat än hvad hvarje tjenare i orten, utan att derefter i de flesta fall fråga husbonde, ansetts och anser sig berättigad till, nemligen hos husbonden tagit hvad de till ytterlighet behöft för sina nattläger af halm, för hvardera värderad till 45 öre». De hade emellertid begått stöld från husbonde i förening med inbrott. Det

var således en qvalificerad förbrytelse, som domaren icke kunde bedöma annorlunda än han gjorde; men skulle det hafva varit någon fara för samhället, om domaren åtminstone sluppit ådöma vanfräjdspåföljd för denna gerning? Nya lagberedningen, hvilken lagutskottet åberopar, talar ju om nödvändigheten af att ådöma vanfräjd för *nesliga* brott. Månne det icke skulle kunna tillåtas domaren att få bedöma, *hvilka* brott som böra anses såsom nesliga? Inbrottsstöld från husbonde är väl ett nesligt brott; men jag vågar, med hänvisning till de exempel jag anfört, påpeka, att brott och brott, ehuru generelt desamma, kunna vara individuelt olika, och att det just derför borde lemnas domaren frihet att döma efter en samvetsgrann pröfning af det särskilda fallet och icke med förpligtelse att, detta månde te sig huru som helst, derå tillämpa ett dödt lagbud, som kan för just detta fall vara fullkomligt främmande.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

I högsta domstolen hafva två röster höjt sig för en lagstiftning i förevarande syfte. Justitierådet Skarin, med hvilken justitierådet Glimstedt instämde, yttrade vid föredragningen af lagberedningsförslaget: »Det skulle, efter min åsigt, vara åtminstone en förbättring, om, såsom i tyska strafflagen (Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15 Mai 1871 §§ 31, 32, 161, 181, 302 d.) stadgades, att förlust af medborgerligt förtroende skulle ovilkorligen ådömas endast för några få vissa, gröfre brott, men att, beträffande öfriga brott, det skulle bero på domarens pröfning af omständigheterna i hvarje fall, huru vida förlust af medborgerligt förtroende borde ådömas eller icke, hvilket ju ej hindrade att vissa brott, äfven om förlust af medborgerligt förtroende icke ådömdes, kunde beläggas med den påföljd, att den dömde icke kunde vidare eller under viss tid bekläda offentliga embeten eller väljas till förtroendeuppdrag eller godkännas såsom vittne.» Det är i syfte att vinna sådan ändring, som jag vågar anhålla, att kammaren måtte återremittera ifrågavarande paragraf. Det skulle varit mera i sin ordning att framställa yrkande härom vid 19 § af 2 kap.; men på grund af föredragningsordningen kan jag icke det. Skulle kammaren besluta att godkänna nu föredragna paragraf, vore möjligheten mig betagen att längre fram framställa mitt yrkande. För att emellertid visa herrarne, huru litet det skulle behöfvas för att förekomma dylika upprörande omständigheter, som jag tagit mig friheten att påpeka, vill jag bedja herrarne uppmärksamma, att i den nu föredragna paragrafen, der det står: »Den, som till straff efter 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 18 eller 20 § sig skyldig gjort, *varde ock* dömd medborgerligt förtroende förlustig», skulle för sådant ändamål endast behöfvas, att i stället för »varde ock dömd» sättes såsom i den tyska strafflagen *kan ock dömas*. . .

Jag ber att på de grunder jag anfört få yrka återremiss af föredragna paragrafen.

Herr Annerstedt: Det ligger i sakens natur, att om man åt ett rättsinstitut gifver en helt annan betydelse än det i verkligheten eger, skall man hafva ganska lätt att ådagalägga, att detsamma är förenadt med stora olägenheter och brister. Det är derför min

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

skyldighet att efter förmåga söka uppvisa, att den betydelse, som den föregående talaren inlagt i strafflagens stadgande om förlust af medborgerligt förtroende, icke är den, som i denna lag gifves nämnda stadgande.

Strafflagen bestämmer såsom verkan af förlust af medborgerligt förtroende icke något annat än hvad det stadgande i äldre lagberedningens förslag, som af den föregående talaren åberopats, under ett annat namn innehåller. I lagberedningens förslag till straffbalkens 2 kap. 21 § heter det: »en af de påföljder, som i 20 § omtalas, är att den dömde ej må i allmänt värf brukas; och vare den, som till sådan påföljd gjort sig förfallen, oberättigad att utöfva embete, tjenst eller annan allmän befattning, att till allmän befattning välja, så ock att föra annans talan inför rätta». Detta är också den betydelse, som 1862 års strafflag inlägger i påföljden »förlust af medborgerligt förtroende». Och om andra delar af lagstiftningen vid detta begrepp anknyta rättsverkningar, hvarigenom det för den dömde blir svårare än skäligt kan vara att för framtiden förskaffa sig sitt uppehälle, är detta något, som icke kan läggas *strafflagen* till last, och som denna lag icke kan afhjelpa. Då nya lagberedningen säger, att förlust af medborgerligt förtroende innebär, »att den dömde skall förhindras att, förrän någon tid förflutit efter det han lemnat straffanstalten, inträda i sådan verksamhet inom samhället, hvars betroende åt en person ansetts böra förutsätta, att denne gjort sig förtjent af allmän tillit», torde af den efterföljande framställningen i lagberedningens motiv tillräckligt tydligt framgå, att nya lagberedningen härvid alls icke åsyftat något förbud för den, som saknar medborgerligt förtroende, att utöfva näring eller yrke. För att bevisa detta torde jag endast behöfva återkalla i minnet, att nya lagberedningen samtidigt med förslaget till ändring af strafflagen framlade förslag till författning i syfte att i de prestbetyg, som användas i den privata sammanlefnaden, anteckning icke skulle få ske om personens fräjd. Af skäl, för hvilka jag nu icke behöfver redogöra, afstyrktes förslaget enhälligt af högsta domstolen.

Det kan således icke med rätta läggas nya lagberedningen till last, att den, då den förklarar, att »förlust af medborgerligt förtroende» bör i strafflagen bibehållas, förbisett den skadliga inverkan på möjligheten för den dömde att förvärfva sig framtida bergning, som denna staffpåföljd under nuvarande förhållanden kan medföra.

Då nu fråga uppstått om borttagande ur strafflagen af denna straffpåföljd, torde dervid uppmärksamheten böra fästas på en omständighet. Det bör nemligen icke förbises, att de ledamöter af högsta domstolen, som hafva ifrågasatt en dylik åtgärd och hvilka af den näst föregående talaren åberopades, hafva gjort detta yrkande om borttagande ur strafflagen af påföljden »förlust af medborgerligt förtroende» beroende derpå, att stadganden om de påföljder, som i strafflagen utmärkas med detta uttryck, blifva på andra ställen inom lagstiftningen införda. Det borde tillåtas mig att nu anföra hvad af tvenne bland högsta domstolens ledamöter yttrats: »Den allmänna meningen torde väl, åtminstone för närvarande, rättvisligen fordra att en person, som en gång blifvit förvunnen till en gröfre för-

brytelse af neslig beskaffenhet, icke, äfven om brottet blifvit genom straffet försonadt, beklädes med embete i det allmännas tjenst eller med förtroendeuppdrag, för hvilka en högre grad af oförvitlighet måste förutsättas. Likaledes lärer hänsyn till andras rätt kräfva, att en person, som fälts till ansvar för en handling, vittnande om högre grad af moralisk förnedring, icke godkännes eller åtminstone icke obetingadt får anses giltig som vittne.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Hvad hänsyn till samhällets och rättssäkerhetens bästa härutinnan fordrar lärer dock, såsom i andra lagstiftningar skett, kunna genom särskilda bestämmelser ernås, utan att för den skull bibehållande af stadgandet om förlust af medborgerligt förtroende nödvändiggöres; och en sådan påföljd som inkompetens till embeten eller till emottagande af förtroendeuppdrag eller till vittne torde i regeln föga eller intet inverka på den straffades förmåga att bereda sig utkomst.»

Men härvid är derjemte att beakta att, derest man vill i strafflagen utesluta stadgandet om straffpåföljden »förlust af medborgerligt förtroende», det blir nödvänligt att i grundlagarne, i kommunallagarne och i åtskilliga andra lagar införa stadgandet, att personer, som äro *dömda* för brott af den beskaffenhet, som för närvarande föranleder förlust af medborgerligt förtroende, skola vara uteslutna från rättigheten att bekläda allmänt embete, deltaga i allmänna val och att dervid väljas. Men derigenom skulle man återfalla till förhållandet, sådant det var före den nu gällande strafflagens införande, hvilket med afseende å de dömde medförde vida större stränghet än det nuvarande. Enligt den äldre lagstiftningen fäste man sig nemligen endast vid det en gång begångna brottet; och följaktligen blef den, som en gång begått t. ex. tjufnadsbrott, vanfräjdad för hela sitt lif, detta oaktadt i missgerningsbalken icke fans intaget något stadgande, att den som begått ett dylikt brott skulle blifva vanfräjdad. Således i alla de fall, der nu förlust af medborgerligt förtroende för viss tid kan ådömas och följaktligen efter utgången af viss tid den dömde åter kan inträda i alla sina rättigheter, skulle den genom nya strafflagens stadganden införda lindring i förevarande hänseende bortfalla. Det är derför att befara, att följderna af en lagstiftning, som ur strafflagen skulle utesluta bestämmelserna om förlust af medborgerligt förtroende, komma, långt ifrån att gå i den rigtning, som de, hvilka påyrka en dylik åtgärd önska, att gå i den motsatta.

De påföljder åter, som lagstiftningen inom andra områden än strafflagen förknippar med ifrågavarande straffpåföljder — dessa påföljder kunna och böra lagstiftarne afskaffa. Det är derför, såsom en reservant inom lagutskottet hemstält, rigtigt, att åtgärder vidtagas för att inom de gränser, som vid särskild pröfning kunna finnas lämpliga, borttaga ur näringslagstiftningen fordran på besittning af god fräjd såsom vilkor för utöfvande af ett yrke.

Innan jag slutar, torde det tillåtas mig att åberopa ett förhållande, hvilket jag tror vid strafflagstiftningen icke bör förbises. Detta är, att äfven de nyaste strafflagar, hvilkas omsorg om den brottsliges förbättring icke kan förnekas, och hvilkas författare inom kriminalrätten förskaffat sig ett stort och välberättigadt namn, såsom representanter för den moderna rigtningen derinom — den sista holländska

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

strafflagen, stiftad under 1880-talet, och den italienska strafflagen, hvilken först trädt i kraft den 1 januari innevarande år — hafva icke kunnat undvika att med straffet för vissa brott förena påföljden af förlust såväl af rättigheten att bekläda offentliga embeten som af valrätt och valbarhet m. m., detta under en benämning, som enligt dessa länders språk är likbetydande med den straffpåföljd, som i vår strafflag kallas *förlust af medborgerligt förtroende.* Nu frågar jag: ligger det i sjelfva benämningen *förlust af medborgerligt förtroende* något, som skulle medföra, att denna påföljd i och för sig måste anses vanärande? Jag tror, att en språkgranskning, företagen utan förutfattad mening, måste leda till, att denna benämning är fullkomligt lika så god som någon annan. Skulle man anse, att *förlust af borgerliga rättigheter eller förlust af hedersrättigheter* o. s. v. vore att föredraga, torde icke saknas tillfälle att en annan gång föreslå, att den nuvarande benämningen utbytes mot en annan.

Enligt min uppfattning äro de principer, som i 1862 års strafflag uttalas, fullkomligt rigtiga; och den möjliga missuppfattning af detta uttryck, som till följd af lydelsen utaf sista momentet i 2 kap. 19 § uppkommit, har nya lagberedningen sökt förekomma, då den derur uteslutit allt tal om vanfräjd.

På dessa skäl vågar jag vördsamt anhålla, att kammaren behagade godkänna nu förevarande paragraf.

Herr Bergström: Såsom kammaren behagade finna, är här endast fråga om en revision af strafflagen i vissa delar, icke af lagen i dess helhet. Nu har den siste ärade talaren yrkat, att upplästa § skulle återförvisas i syfte att derstädes, och naturligtvis äfven på andra ställen i strafflagen, som stadga förlust af medborgerligt förtroende, skulle införas bestämmelser gående ut derpå, att det må stå domaren fritt att, allt eftersom han finner brottets beskaffenhet sådant förtjena eller icke, ådöma förlust af medborgerligt förtroende eller underlåta att döma dertill. Om detta yrkande bifalles, måste naturligtvis lagutskottet företaga sig att genomgå strafflagen i dess helhet, således icke allenast de paragrafer, som äro framlagda genom regeringens proposition, ty så mycken harmoni och samstämmighet måste det finnas i strafflagen, att domarens befogenhet att med afseende å brottets beskaffenhet och omständigheterna vid dess föröfvande döma eller underlåta att döma den brottslige till förlust af medborgerligt förtroende åtminstone i regeln är en och densamma.

Talaren åberopade till stöd för sin åsigt den omständighet, att tyska strafflagen medgifver domaren rätt att döma till förlust af medborgerligt förtroende endast i de fall, att han finner sakens beskaffenhet sådant kräfva, men han förbigick, att tyska strafflagen dock har bestämmelser om att i vissa fall förlust af medborgerligt förtroende ovilkorligen skall ådömas. Så t. ex. stadgas i 161:sta paragrafen, som handlar om mened, att, med undantag för två fall, förlust af de borgerliga hedersrättigheterna skall ådömas den för nämnda brott sakfälde. För öfrigt bekräftas detta förhållande jemväl af det yttrande af en af högsta domstolens ledamöter, hvilket den ärade talaren sjelf uppläste.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Till det genomgående af strafflagen, som skulle blifva en följd af bifall till den förste talarens yrkande, skulle således äfven höra att se till, vid hvilka brott det icke skulle ligga i domarens skön att låta bli att döma till förlust af medborgerligt förtroende, utan der denna påföljd skulle vara ovilkorlig. Så långt har Riksdagen nu framskridit, att jag vågar säga, att det vore rent omöjligt att medhinna detta på den återstående tiden, och då skulle hela detta redan länge förberedda och vigtiga lagförslag, som utmärker sig för humanitet, vara förgäfves framlagdt, och saken skulle blifva sådan, som den är. Det är gifvet, att hvarje brott af en mera neslig beskaffenhet verkar till att nedsätta brottslingen i hans medborgares omdöme. Det kan ju icke förekommas. Men det är sjelfva gerningen, som, äfven om dom icke öfvergått brottslingen, medför en minskning i den aktning, som han eljest åtnjutit. Jag tror derför icke, att det är sjelfva påföljden »förlust af medborgerligt förtroende», som lägger hinder i vägen för brottslingen att efter utståndet straff få någon tjenst eller anställning. Ty äfven om den påföljden icke funnes för vissa brott i lagen stadgad, skulle dock brottslingen ofta blifva afvisad just derför att han varit brottslig, t. ex. stulit. Den deremot, som vill taga en tjuf i sin tjenst, han låter icke skrämma sig deraf, att denne är förlustig medborgerligt förtroende.

Då vid behandling af förslaget till 1864 års strafflag frågan förevar hos lagutskottet, fäste man synnerlig vigt vid, att förlust af medborgerligt förtroende icke var detsamma som förlust af ära. Lagutskottet vid 1862—1863 årens riksdag framhöll fördelen af att införa nämnda påföljd i strafflagen. Det fäste vigt vid, att det i sjelfva verket var en rehabilitationslag, så att efter en viss tid den dömde återställdes i alla sina medborgerliga rättigheter och, om han blifvit dömd förlustig medborgerligt förtroende för alltid, kunde af Konungen benådas. Utskottets motivering förtjenar väl att höras ännu en gång. Jag skall tillåta mig att, om det än är något långt, läsa upp densamma.

»Men då utskottet sålunda, lika med Kongl. Maj:t, finner de ännu i lag qvarstående skamstraffen böra försvinna, anser dock utskottet nödigt att, till förekommande af missförstånd, yttra några ord angående den i förslagets 2 kap. 19 § stadgade princip, att vissa brott medföra den påföljd, att den dömde förklaras hafva *förverkat medborgerligt förtroende* — för alltid eller för viss tid. Det ligger visserligen i sakens natur, att den ene medborgarens omdöme om den andres moraliska värde icke, såsom beroende endast af inre öfvertygelse, låter befalla sig af någon domstols beslut, och att ett sådant individernas omdöme om hvarandra för ty hvarken kan eller bör blifva föremål för yttre lagstiftning. Men å andra sidan ligger det lika mycket i sakens natur, ej mindre att vissa brott äro af den nesliga beskaffenhet, att de redan faktiskt i det allmänna omdömet stämpla förbrytaren med vanfräjd, än äfven att bestämmandet af borgerliga företräden, rättigheter och förmåner ligger inom lagstiftningens befogenhet. Detta är redan nu i lagstiftningen antaget. Saknad af god fräjd eller af medborgerligt förtroende är nemligen förutsatt både i grundlag, i allmänna lagen samt i åtskilliga andra

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

författningar, såsom kommunallagar, näringsförfattningar, m. m. — och förslagets antagande af förlusten utaf ett sådant förtroende är följaktligen ingen nyhet. Men ingenstädes finnes bestämdt uttryckt, hvad med *vanfräjd* bör förstås, ingen allmän begränsning är deråt gifven, och denna brist i lagstiftningen har gifvit anledning till en stundom ganska vådlig utsträckning af uppfattningen härom, hvarjemte den såsom vanfräjdad ansedde ofta icke egt någon utväg att återvinna sina genom ett felsteg förlorade medborgerliga rättigheter. Så har t. ex. erfarenheten ådagalagt, huru en person, hvilken i sin ungdom gjort sig skyldig till en stöld, icke, oaktadt en mångårig hedrande vandel, kunnat vinna burskap å borgerligt yrke. Det lärer nemligen vara tvifvelaktigt, huru vida han i detta fall kan fly till Konungens nåd, enär det ej är fråga om någon honom ådömd straffpåföljd för ett brott, och hans rehabiliterande således icke torde falla inom sferen för den i 25 § regeringsformen Konungen medgifna rätt att »*i brottmål göra nåd, mildra lifsstraff samt återgifva ära och till kronan förverkadt gods*». Genom att i strafflagen införa definitionerna på vanfräjd, gifves deremot ej allenast åt detta begrepp en nödig begränsning, utan äfven åt den sakfälde den förmånen att kunna återvinna sina genom brottet förverkade medborgerliga rättigheter. Ifrågavarande stadgande, närmare betraktadt, innefattar nemligen jemväl en *rehabilitationslag;* ty ådömes förlusten af det medborgerliga förtroendet på *viss tid,* så innebär detta ett förklarande på förhand, att den sakfälde efter den utsatta tidens förlust är rehabiliterad, återinsatt i fulla medborgerliga rättigheter — ett förklarande, som, om man så vill, kan, genom den anticipation på framtiden, som det innebär, synas oegentligt, men som dock har öfvervägande karakter af en förmån för den dömde — och om ifrågavarande påföljd åter är ådömd för *alltid,* så innebär just den omständigheten, att förlusten af det medborgerliga förtroendet förekommer i domen såsom en *straffpåföljd,* att återskänkandet deraf kan blifva föremål för Konungens i grundlagen stadgade rätt att gifva nåd *i brottmål.* Magten att rehabilitera är således vid brott af mindre grof beskaffenhet lagd i domstolarnes hand, men i afseende å de gröfre brotten uteslutande förbehållen åt Konungen, hvilken naturligtvis jemväl eger att i afseende å de förra med nåd mellankomna, så att ett korrektiv till förmån för den dömde alltid gifves emot de missförhållanden, hvilka jemväl i ifrågavarande hänseenden kunna genom lagens tillämpning uppkomma. Namnet på denna påföljd — »förlust af medborgerligt förtroende» — må efter olika åsigter finnas mindre lyckligt, ehuru utskottet ej, för att rätt uttrycka begreppet, kunnat finna något egentligare; men sjelfva saken kan svårligen stöta, så vida nödig varsamhet vid principens genomförande i lagen iakttages. I hvad mån utskottet funnit jemkning i förslagets stadganden härutinnan nödig, skall här nedan omförmälas.»

Nu har Kongl. Maj:ts proposition ytterligare minskat de fall, då ifrågavarande straffpåföljd kan ifrågakomma, i det den inskränkt förlust af medborgerligt förtroende för alltid till de fall, då någon är dömd till dödsstraff eller lifstidsstraffarbete, eller då någon är dömd till straffarbete på viss tid för mened. För min del tror jag att för

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straff-lagen. (Forts.)

närvarande är gjordt hvad som kan göras i detta hänseende, och det vore efter mitt förmenande icke rådligt att alldeles öfvergifva det system, som strafflagstiftningen i förevarande afseende antagit. Såsom den andre talaren omnämnde, torde man kunna finna botemedel för de af den förste talaren öfverklagade olägenheter i flera andra sätt utom strafflagstiftningens område. Genom bifall till det förslag herr Lilienberg framstält, och hvilket jag biträdt, skulle man kunna undanrödja de svårigheter, som möta för den, som är dömd förlustig medborgerligt förtroende, att efter utståndet straff finna sin utkomst. Genom att ur arbetsbetyg utesluta anteckning om den ådömda påföljden förlust af medborgerligt förtroende kunde man äfven vinna en sådan fördel. Jag medgifver att de skäl, som af högsta domstolen anförts mot sådana bestämmelser, äro mycket talande. De väga likvisst icke tyngre, än att jag i utskottet förordade de bestämmelser, som af nya lagberedningen föreslagits, men jag fann då icke understöd af någon. Sedermera har emellertid, såsom kammaren finner, en af utskottets ledamöter, herr H. Andersson, afgifvit en reservation, hvari han förordar en sådan bestämmelse. Detta skulle kunna komma i öfvervägande i denna kammare.

På grund af hvad jag nu anfört afråder jag en återremiss. Det är detsamma som att låta hela detta i så många rigtningar goda lagförslag falla. Frågan må vid en annan riksdag tagas upp igen. Då kan också den frågan uppkomma, om man icke skulle kunna finna ett lämpligare namn än förlust af medborgerligt förtroende, då detta uttryck råkat i så stor misskredit. Man skulle möjligen kunna finna ett annat namn, men med samma verkan. För min del skulle jag vilja föreslå t. ex. förlust af allmän tillit. Dock detta är en sak, hvarpå man nu icke behöfver inlåta sig.

Jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Claëson: Till hvad de båda nästföregående talarne anfört mot hvad den förste talaren påyrkat anser jag mig endast böra i egenskap af domare tillägga, att det af den förste talaren gjorda förslaget, att det i de flesta fall skulle bero på domaren, huru vida påföljden af förlust af medborgerligt förtroende skulle ådömas eller icke, är synnerligen olämpligt. Det är att lägga ett allt för stort ansvar på domaren, och skulle i verkligheten medföra att denna påföljds ådömande komme mindre att bero på hvilket brott en person begått än inför hvilken domstol han blef tilltalad. Har man den åsigt om det förskräckliga och det umbärliga i ifrågavarande påföljd, som den förste talaren uttalade, så är naturligen en stark frestelse att ej ådöma den, om det lemnas domaren frihet att välja.

Har man deremot den andra åsigten, att denna påföljd är nödvändig för ordning och rättssäkerhet, så skulle man ådöma den, och stor olikhet inför lagen i en så vigtig punkt uppstå. Jag tror icke att man kan göra annat i detta hänseende, än hvad så väl Kongl. Maj:t som utskottet gjort, nemligen i hvarje särskildt fall, då lagen stadgar

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

denna påföljd, tillse, om den kan borttagas eller lindras. Lagutskottet har dervid i ett fall gått längre än Kongl. Maj:t, och jag tror att dermed mycket är vunnet i det syfte, som den förste talaren afsåg. Jag skulle derför vara glad, om lagutskottets förslag äfven i den delen blefve antaget.

Hvad nu förevarande paragraf beträffar, så har ingen yrkat att icke i de der nämnda fall förlust af medborgerligt förtroende skulle ådömas, och jag vet då icke hvartill en återremiss skulle tjena.

Jag förenar mig således med dem, som yrkat bifall till lagutskottets förslag.

Herr Stråle: Talaren på stockholmsbänken har enligt mitt förmenande grundligt utredt, att en ändring af nu gällande bestämmelser om förlust af medborgerligt förtroende icke lämpligen kan ega rum utan att ändring sker i grundlag, civillag och ekonomisk lag. Då fråga icke torde böra vara derom att blott åstadkomma nu ifrågasatta ändring, tror jag att en återremiss af 30 § i förslaget icke kan tjena till något. Deremot synes ett utbyte af ordet »*varde*» till orden »*må* vara» betänkligt. Lika med den senaste talaren, tror jag att det blir en ganska olika uppfattning, om denna påföljd skall ådömas eller icke. Det blir antagligen en mycket olika tillämpning i landet. Den ene brottslingen kommer med och den andre utan förlust af medborgerligt förtroende i för öfrigt lika fall.

Att beklagliga förhållanden uppkomma med nuvarande bestämmelser, är otvifvelaktigt, men jag lemnar derhän, huru vida detta härflyter af påföljden af förlust af medborgerligt förtroende. Jag hemställer, om det icke mera allmänt kommer af en icke sällan förekommande kärlekslös uppfattning angående sjelfva brottet, hvilket dock redan blifvit bestraffadt enligt lag.

Åtskilliga fall skulle äfven jag kunna liksom den förste ärade talaren åberopa, då denna straffpåföljd haft ledsamma påföljder, men jag kan också åberopa många fall, då förlust af medborgerligt förtroende icke föranledt till någon egentlig olägenhet, och jag vill t. ex. nämna, att i början af 50-talet funnos i Stockholm öfver 500 frigifne straffade personer, som så vidt man visste födde sig ärliga, utan att polisen, som väl följde dem med uppmärksamhet, lederade dem. Huru stort antalet nu är, vet jag icke, men tror att det är ungefär detsamma. Mycket beklagligt är det visserligen, när den frigifne fången med uppsåt att föda sig ärliga begär men icke får arbete, men sådant inträffar också med ostraffade personer, som lika upprigtigt begära men icke få arbete; Jag tror således att man bör i större omfattning söka en lösning af denna fråga. En fördel bereddes efter min åsigt den frigifne straffången, då under den tid, jag deltog i fångvårdsstyrelsens arbeten, tillfälle fans för honom att i nödfall under viss tid ingå såsom frivillig vid fångvårdsinrättning.

Herr Wieselgren: Bland de anmärkningar, som rigtats emot mig med anledning af hvad jag nyss hade äran anföra, är det en och

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

annan, som jag ber att få bemöta, särskildt den, att en ändring i det af mig begärda syfte icke kan ega rum utan ändring i grundlag och civillag. Han misstog sig deruti, ty det, som jag uttalade som min enskilda uppfattning, gjorde jag icke till föremål för något yrkande; utan mitt yrkande gick ut på att lagen skulle ändras derhän, att det i allmänhet skulle lemnas i domarens skön att ådöma förlust af medborgerligt förtroende eller icke. Jag hoppas ingen vill förneka, att icke *den* ändringen skulle kunna ske, utan att grundlagen eller någon civillag blefve ändrad. Jag stannar emellertid icke vid de anmärkningar, som rigtats mot sagde del af mitt anförande; ty jag tillmäter för stunden icke dessa tankeutbyten någon särdeles stor praktisk vigt.

Lagutskottets ärade ordförande sade, det jag misstagit mig i mitt åberopande af den tyska strafflagstiftningen. Jag skulle hafva underlåtit säga, att den tyske domaren icke alltid hade rätt att slippa ådöma straffpåföljd. Jag trodde mig hafva sagt, att den tyske domaren egde den omtalade rätten, men jag tror mig icke hafva sagt att han hade den i *alla* fall. Rättelsen var sålunda icke fullt befogad.

Hvad det beträffar att det skulle blifva en olika rättstillämpning, om den påyrkade ändringen skulle ega rum, så vill jag icke bestrida det; men jag påstår, att det icke skulle blifva en mera olika tillämpning i det stycket än redan nu är fallet. Och jag tror att den talare, som talade om det »ohyggliga ansvar», som skulle åläggas domaren, om han finge rätt att pröfva huru vida vanfräjd borde ådömas eller icke, borde begrunda om denna rätt verkligen skulle kunna anses mera ansvarsfull än rätten att bestämma straffarten och måttet för straffet inom maximi- och minimilatituden. Det skulle domaren kunna göra utan att tyngas af det stora ansvar, som skulle åligga honom — men så fort det blefve fråga om straffpåföljden, då skulle ansvaret kännas så förfärligt tungt!

De anmärkningar, som blifvit framstälda mot mitt förslag, kan jag icke tillerkänna den betydelse, att jag skulle deraf föranledas afstå från min mening eller mitt yrkande. Men då lagutskottets ordförande anmärkte, att ett bifall till mitt yrkande om återremiss skulle medföra förpligtelse för utskottet att genomgå hela strafflagen och sätta hvarje hit hörande stadgande i öfverensstämmelse med den påyrkade nya grundsatsen, så är detta fullkomligen sant — likasom möjligen ock hans uttalande om att detta öfverstege utskottets tid och krafter. Då jag heller icke är blind för de framsteg i humanitet, som med nu framlagda förslaget skola vinnas, vill jag visserligen icke åstadkomma dess fall; jag skall derför heller icke vid omröstningen om mitt yrkande begära votering. Men jag har känt mig *pligtig* att säga hvad jag vid detta tillfälle sagt; och om jag än icke vill tillmäta min begäran om återremiss för detta tillfälle en betydelse, som skulle böra sätta förslagets framgång på spel, vidhåller jag dock både min mening och mitt yrkande.

Herr Annerstedt: Med anledning af de anmärkningar, som af den siste talaren rigtades mot mig, torde jag böra nämna, att af mig icke förbisågs det yrkande, som af honom gjordes; men, enligt mitt förmenande, skall den af honom föreslagna åtgärden — derest den

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

vinner kammarens bifall — för att kunna genomföras — lika väl som ett fullständigt afskaffande af förlust af medborgerligt förtroende — medföra nödvändigheten att i speciel lag stadga obehörighet för den, som begått vissa brott, att bekläda embete, att välja eller att blifva vald till riksdagsman eller kommunala uppdrag. Jag vill endast påpeka, för att hålla mig till nu förevarande kapitel, hurusom det torde vara alldeles orimligt att den, som begått förräderi eller annat för rikets säkerhet menligt brott men af en underdomare, hvilken hyser samma uppfattning i fråga om ofvannämnda påföljd som den siste talaren, icke blifvit dömd till förlust af medborgerligt förtroende, skulle, om åklagaren låtit en sådan dom vinna laga kraft, vara berättigad att intaga en plats i riksförsamlingen!

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de derunder framstälda yrkandena propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf och vidare derpå att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

9 kap. 5 § och 11 kap. 1—3 samt 5—8 §§.

Godkändes.

11 kap. 12 §.

Herr Hasselrot: Mot det tillägg, som lagutskottet föreslagit till 12 §, har jag reserverat mig. Jag skall be att få med några ord klargöra min ställning till denna fråga. I öfverensstämmelse med den nu gällande lagen har Kongl. Maj:t föreslagit straff för den, som af ondska, öfverdåd eller okynne bryter hemfrid genom att slå in fönster eller kasta sten eller annat i hus, gård eller fartyg. Dertill har lagutskottet lagt en bestämmelse derom, att, om man bryter hemfrid medelst bultande eller annat våld å hus, som bebodt är och der man ej lof eller lega för sig har, detta skulle straffas. Nu tror jag för min del att, huru obehagligt sådant bultande än kan vara för dem, som bo i huset, det likväl icke är något brott, som under alla förhållanden och knappt i regel förtjenar att beläggas med straff. Lagutskottets mening är uppenbarligen ej att skydda sjelfva huset, ty göres skada derå, är sådant enligt gällande lag straffbart, utan afsigten är att bereda dem som bo i huset fred och lugn, men denna afsigt uppnås genom den föreslagna bestämmelsen endast i ringa grad. Den hemfrid, som lagutskottet vill skydda, kan nemligen störas på många andra sätt. Om t. ex. en person står utanför huset och slår på en bräda och derigenom åstadkommer buller, skulle detta vara straffritt, men slår han på dörren, skulle han straffas. I båda dessa fall stör man likväl hemfriden lika mycket, då det ej är huset utan de inneboendes frid, som man vill skydda. I lagutskottet ville äfven reservanterna gerna gå in på bestämmelser, som skyddade hemfriden jemväl i förevarande afseende, men man fann svårigheter på alla håll, då det gälde att precisera de erforderliga bestämmelserna;

och att nu för det speciella fall, som utskottets förslag afser, i strafflagen införa en bestämmelse, som endast ofullständigt uppfylde sitt ändamål, funno jag och flere ledamöter i lagutskottet icke tillrådligt. Det är derför att denna lagbestämmelse i visst afseende går för långt samt för öfrigt icke fyller hvad den lofvar och hvad man dermed afser samt inför ett nytt slags brott för en ofta obetydlig förseelse, som jag icke kunnat vara med derom, och jag tillåter mig derför yrka afslag å den tillagda bestämmelsen i denna paragraf.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Herr Claëson: Det anfördes nyss af en talare, att detta var en obetydlig fråga. Den är icke obetydlig. Det anfördes också, att detta fall sällan förekomme, men det förekommer visst icke sällan. Det är verkligen en af de mest betänkliga brister i vår gamla lag, som behöfva undanrödjas. När en strafflag revideras, skall man ju tillgodogöra sig den vid lagskipningen vunna erfarenhet af den befintliga lagens brister, derom torde alla vara ense i princip, men jag har ofta erfarit, att, när principen skall tillämpas, och personer, som fått på nära håll se missförhållanden i klar och skarp dager, yrka på ändringar och afhjelpande af dessa missförhållanden, de då ofta mötas med en viss misstro, ja motstånd af andra, hvilka af dessa samma förhållanden icke hafva någon egen och omedelbar erfarenhet. Detta torde vara förklaringsgrunden till att en lagändring, som en lång tids domareerfarenhet visat mig vara nästan oafvisligen nödig, icke fått odeladt understöd.

Här talas om att man skulle få strafflöst bulta på en bräda utanför huset, ja, det få de göra, och det kan vara ytterst obehagligt, men det kan icke alltid hänföras till hemfridsbrott. Detta och annat oljud kring huset är icke godt att afhjelpa, men det här afsedda hemfridsbrottet är ett lika verkligt hemfridsbrott som det, hvilket omtalas i 10 §, då man intränger i huset. Enda skilnaden är vanligen, att dörren håller i det ena fallet. Redan kort efter det strafflagen börjat tillämpas fick jag under min domareverksamhet i Stockholms län erfarenhet af nu ifrågavarande brist i lagen, och denna erfarenhet har blifvit mångdubbelt större under min verksamhet såsom domare i Dalarne. Ändringen är verkligen af behofvet högligen påkallad. Jag ber att få beskrifva hvari dessa brott bestå. Det går vanligen så till, att flere fridstörare gå till en person och bulta eller sparka på husets ytterdörrar eller med störar eller andra projektiler bearbeta husets väggar och hålla på härmed ända till 2 à 3 timmar med eller utan afbrott. Vanligen sker detta nattetid, när husets invånare ligga i sin bästa sömn. Detta ofredande kan hafva många skäl. Understundom sker det hufvudsakligen af okynne. Det gör dessa sällar ett nöje att störa nattro och hemfrid hos personer, som bo i huset och till hvilka fridstörarne hysa agg. Vanligtvis är dock meningen att tilltvinga sig inträde i huset för att misshandla någon eller för att våldgästa eller för att tilltvinga sig något annat, hvilken senare art af hemfridsbrott är nära beslägtad med våldtägt. Om nu, hvad väl knappast kanske, det låter sig bevisa, att desse fridstörare skrämt i hjel någon i huset innevarande, då kunna de dömas för vållande till annans död, men, om det stannar dervid att de inne-

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

boendes nervsystem blifvit skadadt för en längre eller kortare tid, eller blott att hemtrefnaden för en tid är förstörd, då finnes icke något straff. Om nu de förfördelade vända sig till domstol — ty det är icke alla, som känna till att strafflagen i detta hänseende är sådan den är — så får domaren det obehaget att förklara, att detta fridstörarnes betende visserligen icke är rigtigt, men att, då lagen icke för ett sådant hemfridsbrott stadgar något straff, käromålet icke kan bifallas, och käranden får vara glad om domaren ej är så formelt anlagd, att han ålägger käranden att betala fridstörarne för deras besvär att inställa sig vid rätten, utan låter det stanna vid att käranden får betala vittnena och sin öfriga rättegångskostnad. En landtdomare från Norrland, som i utskottet biträdde lagutskottets förevarande förslag, omtalade, att han nödgats fälla ett sådant utslag, och det är naturligt att ett sådant utslag skulle väcka undran och harm hos den icke lagkunniga allmänheten. Jag kan också framdraga ett fall från min egen domareerfarenhet. Några karlar gingo hem till en person midt i natten och förde ett förfärligt oväsen på hans port. Husegaren, som var en ganska hetlefrad man, förlorade dock efter någon stund tålamodet, tog en bössa från väggen, gick ned, öppnade porten och aflossade ut åt gården ett skott för att skrämma våldsverkarne derifrån. Dessa öfverföllo då husegaren, bröto sönder hans bössa, fasthöllo honom en lång stund och piskade honom rätt dugtigt. Om nu denne icke gått ut, utan stannat inne, och karlarne fortsatt med våldet ännu en eller annan timme, är det väl rimligt att de då skulle varit straffria, såsom nuvarande lag bjuder?

Jag är mycket stor vän af frihet, men frihet att göra sådana ogerningar kan jag icke vara med om att påbjuda. När det gäller att skydda en så vigtig sak som hemfriden, borde vi kunna vara skyddsvänner allesamman. Åtminstone vill jag vara det och derför yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Herr Treffenberg: Lika mycket som jag gillar de motiv, utskottet anfört till stöd för klämmen, lika mycket ogillar jag sjelfva klämmen. Jag skall be att få redogöra för mina skäl härför. I reservationen heter det: »Det af utskottet föreslagna tillägg till förevarande § torde, såsom dels vid jemförelse med öfriga lagstadganden till skydd för hemfriden öfverflödigt, dels till innehållet obestämdt och följaktligen föranledande olikhet i tillämpningen, böra utgå. Jag har i dag på morgonen läst igenom 11 kap. strafflagen och har verkligen icke kunnat der finna någon bestämmelse, som är tillämplig på det fall, som här är i fråga, eller det oskick utskottet velat förekomma genom den här föreslagna straffbestämmelsen. Reservanterna sjelfva medgifva likväl, att detta oskick är straffbart. Detta visar sig deraf, att reservanterna antaga att tillägget är »öfverflödigt», och att oskicket kan straffas enligt redan nu gällande bestämmelser.

Hvad sjelfva innehållet af klämmen beträffar, så delar jag reservanternas åsigt derom, att detta är obestämdt och följaktligen föranleder olikhet i tillämpningen, ty det är nog så, såsom jag sett anmärkt i en morgontidning, att om någon skulle komma att nattetid bulta på i ett hus för att få en der boende läkare vaken, för att be-

söka en patient, så skulle denna handling blifva straffbar. Det kan icke hjelpas — det är ett »bultande» på huset. Denna tidning, som ibland hittar ett eller annat korn, uppger att i den franska lagen skall förekomma en bestämmelse, som måhända det kunde vara skäl att upptaga i vår lag. Enligt den franska lagen straffas nemligen hemfridsbrott genom »buller och oljud af kränkande art». Genom att formulera detta moment så att buller och oljud *af kränkande art* blefve straffbart, kunde det aldrig ifrågakomma att, om man bultar på ett hus för att söka en läkare, detta skulle medföra straff.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

För öfrigt ber jag att få vitsorda den föregående talarens uppgift att det oskick, som man här vill förekomma, är mycket utbredt i Dalarne, särskildt i vissa delar af provinsen. Jag känner socknar i Vester-Dalarne, der band af unga män ofta bruka stryka omkring och störa nattron för folk öfverallt i byarne. Om de också derunder icke begå sådana excesser, att de derför kunna straffas, så är redan detta att draga omkring och störa nattron för folk ett ofog, för hvilket man bör söka bot.

Jag hemställer, på grund af hvad jag yttrat, om återremiss af denna paragraf.

Herr Bergström: Under såväl den förste som den tredje talarens anföranden nämndes rätt ofta orden »nattro» och »störande af nattron». Detta gifver mig anledning omtala, huru förslaget om insättande af det nya stycket i förevarande § framkommit, hvilket öde det hade vid lagförslagets första läsning och hvilket vid den andra. Det var under den första läsningen, som den förste ärade talaren framhöll, huruledes nattron ofta störes på ett mycket obehagligt sätt genom bultande på väggar och dylikt. Det upplystes då af åtskilliga andra ledamöter, att nattron på mångfaldiga andra sätt blefve störd. Så viste en att berätta, huruledes invånarne i en villa vid ån Lidan blifvit en hel natt störda i sin ro derigenom, att flere personer under hårdt stampande vandrat fram och tillbaka på en nära befintlig, öfver ån anlagd bro. Jag förklarade i anledning deraf, att jag, för min del, väl skulle kunna vara med om ett stadgande i syfte att förekomma öfverklagade fridsbrott, under förutsättning, att åt den föreslagna lagbestämmelsen gåfves en generaliserad affattning, men att jag ingalunda kunde biträda förslaget om ett så kasuistiskt stadgande, som den förste talaren formulerat.

Den förste talarens förslag föll med en mycket stor majoritet vid den första läsningen; men till följd af den lifliga omsättning af lagutskottets ledamöter, som vid den tid, då strafflagförslaget behandlades, egde rum, vann han framgång för sitt förslag vid andra läsningen.

Jag vill icke motsätta mig en återförvisning af denna §, ty lagen om fridsbrott har åtskilliga luckor. Skulle det lyckas lagutskottet att fylla dessa luckor och äfven den rörande störandet af menniskors nattro, vore ju sådant godt och bra. Vi skola i händelse af återförvisning göra hvad vi kunna; men vi kunna icke inskränka oss till att hemta vår kunskap om franska lagens bestämmelser ur den åberopade morgontidningen, utan vilja gå omedelbart till sjelfva källan.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

Herr Claëson: Jemte det jag betygar den näst siste talaren min tacksamhet för det understöd han lemnade mig, ber jag att få söka häfva några af de betänkligheter han hyste emot redaktionen af denna §.

Han anförde, att om man bultar på en dörr i lofligt ärende straffas det enligt denna §. Detta är icke händelsen. Det står, att »bryter man hemfrid medelst bultande eller annat våld å hus, som bebodt är och *der man ej lof eller lega för sig har*». Ja, lof har hvar och en, som kommer i lofliga ärenden.

Den siste ärade talaren yttrade något om nattron. Nu är det emellertid icke fråga om att införa en § till skydd för nattro i allmänhet utan för hemfrid, hvilket är en väsentlig skilnad. Det lär icke kunna hjelpas att min bostad är belägen så, att min nattro lätt störes, men jag bör hafva rättighet att af lagstiftningen fordra det skydd för min hemfrid, att våldsverkare icke få bulta på mina dörrar med projektiler af hvad slag som helst. Med kännedom om vårt folks skaplynne och dess tålamod, kan man vara viss på, att personer icke skola inkomma till domstolarne med yrkande om ansvar för helt obetydliga hemfridsbrott. Men skulle detta någon gång inträffa, behöfver man sannerligen icke vara hjertnupen för att en sådan fridstörare får böta 5 kronor för sitt brott.

Om jag trodde, att någonting i redaktionelt hänseende skulle vinnas genom en återremiss, skulle jag icke motsätta mig densamma, men vi hafva inom utskottet ganska mycket talat om redigeringen af denna §, hvadan jag icke tror, att något mera antagligt förslag till redaktion kan åstadkommas.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr von Baumgarten: Då jag inom utskottet icke kunnat dela pluralitetens åsigt att göra detta tillägg till den nu föredragna paragrafen, har det hufvudsakligen skett med anledning deraf, att jag ansett detta tillägg vara mycket ofullständigt formuleradt och allt för mycket i detalj gående. Man kan ju tänka sig, att en pojke skulle kunna stå utanför och bulta på ett bräde med käppar eller dylikt och sålunda åstadkomma oväsen, men han behöfver icke derför bulta på min dörr. Det är dessutom ganska vanligt, att vägfarande komma för att söka hjelp uti en bostad, som ligger nära vid vägen, jag blir visserligen störd i min nattro, men icke kan jag tingföra folk, som behöfva bispringas i nöden. Då jag således, som sagdt, funnit förslaget ofullständigt och icke anser det gagna vår lagstiftning, vågar jag hemställa om afslag på detta tillägg. Vi hafva i detta fall andra paragrafer, som kunna tillämpas.

Herr Ölander: Jag ber att helt och hållet få instämma med den näst siste talaren, och jag är säker på, att många skulle förena sig med honom, om de varit i tillfälle att bo på landet, i distrikt, der omkring 8 à 9-tusen lösa arbetare förefinnas, hvilka göra till sitt specialnöje att åstadkomma förskräckelse, om icke något annat, i de hus och de bostäder, hvilka de under nätterna, företrädesvis lördagsnätterna draga förbi. Man utsättes derunder ofta för bultande på

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

dörrar och väggar, kastande af stenar på taken m. m. och det föres ett lif omkring huset, som är så skräckinjagande för de inneboende, att de hvarje ögonblick vänta att fridsstörarne skola bryta sig in och öfverfalla dem. Deras lif är således eller synes dem vara i ständig fara. Och det är ej sagdt, att detta inträffar allenast en natt; de kunna natt efter natt fortfara med sitt oväsen, synnerligast om det i huset finnes någon person, till hvilken de fattat hat. De hafva då ett ypperligt tillfälle att hämnas utan att behöfva frukta vare sig åtal eller straff, ehuru de onekligen åstadkomma en skada, som icke är obetydlig. Jag vet icke hvarför jag skall vara skyldig att, i ett lagbundet samhälle, natt efter natt, ligga i en oupphörlig ängslan att blifva mördad eller utsatt för inbrott i min egendom. — Hvad som således kan göras till stäfjande af dylikt ofog, det bör, enligt mitt förmenande, äfven göras. Om också svårighet förefinnes att stadga straff för *allt* slags oljud kring någons bostad, bör detta ej hindra att såsom brottsligt stämpla bultande på väggar och dörrar. Allt kan icke vinnas på en gång, ehuru det kan vara sorgligt, att icke allt obehörigt oväsen kan förekommas. Det är dock icke något skäl att undanhålla hvad som är bra, derför att något bättre ej kan vinnas. Jag har sjelf varit i tillfälle att se och taga kännedom om dessa missförhållanden. Man har hos mig icke så sällan begärt stämning på personer, som på nämnda sätt förgått sig. Jag har visserligen afrådt från rättegång med förklaring, att detta ofog icke anses såsom något brott, och icke är i lagen med straff belagdt. Men man har tvekat att tro något så galet och fullföljt målet med den påföljd, att käromålet ogillats och käranden till och med ålagts betala rättegångskostnaderna. Det är ej underligt, om den förfördelade härvid fått den föreställningen, att det, under sådana förhållanden, måtte vara mycket illa beställt med lagskipningen i Sverige.

Jag anser mig icke vidare böra förlänga mitt yttrande. Jag vill blott nämna, att jag anser en återremiss icke vara behöflig. Det tillägg, som är föreslaget till den föredragna paragrafen, innehåller tillräckliga bestämmelser, som visa, att ett lofligt bultande icke är att anse såsom brottsligt. Det står ju der uttryckligen: »bryter man hemfrid», och vidare: »der man ej lof eller lega för sig har». Dessa uttryck måtte väl vara tillräckliga för att undanrödja hvarje missuppfattning om hvad som med tillägget afses.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Königsfeldt: Under min långa tjenstetid har jag kommit till samma erfarenhet som herr Claëson, att nemligen lagstiftninningen i detta fall är högst ofullständig. Den, som bor på landet, har helt säkert erfarit, huru man nattetid ofredas, icke allenast genom slag på dörrar, utan äfven genom ett okynnigt stötande med käppar och störar mot väggar och fönster, och oftast oroas man nattetid. Har man då en sjuk, som ligger i huset, kan denna rent af skrämmas till döds. Jag vill derför för min del på det varmaste fästa kammarens uppmärksamhet på att något bör göras i detta afseende.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

Herr Lundin: Jag ber att få instämma med de talare, som önska lugn och frid. Hvarje individ måtte väl vara berättigad, att få sofva i fred och ro. Det hör dock icke till sällsyntheterna att, huru fredligt man än vill lefva, man på ett eller annat sätt blir störd och ofredad. Det är då vanligast fönsterrutorna, som äro utsatta för åverkan. Nattron blir störd och egendomens invånare blifva förskräckta och dock kunna de vara de fredligaste menniskor i verlden. Jag har varit vittne till att qvinnor varit i det tillstånd, att de blifvit så nerfsvaga, att svåra sjukdomar följt. På denna grund har jag inom lagutskottet varit med om, att paragrafen skulle få detta tillägg. På landet är det nemligen icke så bra ställt i detta afseende som i städerna. I städerna har man att genast tillgå polis, men på landet kan man ofta hafva flere mil för att kunna få tag i ordningens upprätthållare. Jag ber, att vördsamt få förena mig med dem, som yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Annerstedt: Då lagutskottets ärade ordförande förklarade, att han icke hade något emot en återremiss af denna paragraf, förefaller det mig som om kammaren gjorde klokast i att förena sig med de talare, som yrkat ärendets återremitterande till utskottet. Det torde icke kunna förnekas, att, om också innehållet i det sista momentet af den föredragna paragrafen är rigtigt, deri dock äro begagnade uttryck, hvilka icke innebära tillräcklig säkerhet för en likartad tillämpning af paragrafen. Orden »lof och lega», hvilka visserligen förstås af juristerna, äro måhända icke lika tydliga för dem, som icke äro erfarna i lagens språkbruk, och den ledning för tolkningen, man kan hemta från de efterföljande orden, är måhända icke tillräcklig för att den betydelse, som af en föregående talare rigtigt angifvits såsom momentets innehåll, städse skall i praxis göra sig gällande.

Jag förenar mig i yrkandet om återremiss.

Herr Lindahl: Då lagutskottets förslag till ordalydelsen af denna § är sådant, att ingen domare kan vara villrådig om att hos brottslingen skall förefinnas afsigt att bryta hemfriden; då detta brott förekommer på många andra ställen i vårt land än i Dalarne; och då ett lagstadgande, sådant som det här föreslagna, synes mig vara i hög grad behöfligt, anhåller jag att få förena mig dem, som yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Widmark: Med kännedom om det mycket vanliga okynne, som inom hela Norrland och Dalarne bedrifves, har jag, såsom en tillfällig deltagare i lagutskottets arbete, bidragit till den förändrade utgång, som denna fråga vid den slutliga behandlingen fått. Det vigtigaste i detta fall har för mig varit det, att vederbörande fridsstörare blifva medvetna om att deras uppförande är straffbart. Detta är ett utaf de starkaste motiv för ifrågavarande stadgandes införande i strafflagen.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

Herr Treffenberg: Jag anser det vara alldeles nödvändigt, att återremittera denna paragraf. En föregående talare har gjort den rigtiga anmärkningen, att den art af hemfridsbrott, hvarom här är fråga, karakteriseras genom de speciella bestämmelserna om bultande på hus och vägg eller genom annat våld. Men man kan ju på många andra sätt än genom bultande eller annat våld å hus störa hemfriden, t. ex. genom att afskjuta pistoler eller på annat sätt störa de inneboendes nattro. Det är ju påtagligt att paragrafen icke kan i oförändradt skick antagas. Den skall ju, vi hoppas åtminstone det, bestå i långa tider och långt efter sedan diskussionen här i kammaren är glömd af landets domare. Då hafva de endast den nakna lagparagrafen att tolka efter dess ordalydelse. Skulle denna paragraf blifva oförändradt antagen, skulle man icke vinna det syfte, som utskottet med densamma afsett.

Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Carlborg: De talare, som hafva gjort anmärkningar emot den af lagutskottet föreslagna 12 paragrafen, hafva ansett det af utskottet till ifrågavarande paragraf gjorda tillägg vara obehöfligt. För min del har jag gjort en annan erfarenhet. Jag har många gånger beklagat, att något lagstadgande icke finnes emot sådana okynnesbrott, som i denna paragraf äro med straff belagda och särskildt omnämnda. Jag känner många trakter i vårt land, der det, såsom förut är nämndt, är brukligt, att unga karlar slå sig tillsammans, i synnerhet vid vissa högtider såsom jul, påsk och midsommar, och gå omkring och störa folks nattro genom skjutande och bultande i väggar och dörrar eller på annat sätt. Det har varit en uppenbar brist i vår lagstiftning, att något straff icke funnits för ett dylikt oskick. För den, som hyser betänkligheter mot detta lagförslag, derför att det skulle kunna medföra allt för stränga straff för en och annan, som blifvit tilltalad, men icke menat något ondt med sitt bultande eller oväsen, vill jag påpeka, att straffet kan sättas så lågt som till 5 kronor. Jag tror derför, att det icke kan vara någon risk eller våda att antaga utskottets förslag, hvartill jag anhåller om bifall.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels att paragrafen skulle godkännas med uteslutande af sista stycket, börjande med orden »Bryter man hemfrid medelst bultande», dels ock att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens återförvisande till utskottet vara med öfvervägande ja besvarad.

12 kap. 1—5, 7, 10, 12—14, 16—18 och 21 §§, 14 kap. 12, 15, 22—27, 29, 32, 37 och 46 §§, 15 kap. 25 §, 16 kap. 16 §, 18 kap. 1, 7, 12 och 16 §§, 19 kap. 1—6, 9, 11, 13, 14, 21 och 22 §§ samt 20 kap. 1—6 §§.

Godkändes.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

20 kap. 7 §.

Herr Claëson: Såsom i min reservation synes, har jag i flera afseenden funnit mom. 3 af nu föredragna § icke tillfredsställande.

Jag har i min reservation först sökt framhålla olägenheterna af att här borttaga den år 1872 införda bestämmelsen om ett extra straffminimum. I motiven till lagförslaget yttrar nya lagberedningen, att endast ett högre mått af straff kan antagas skola öfva någon varaktigare verkan på vane förbrytare. Jag vill deraf draga den slutsatsen, att lagberedningen icke åsyftat, att ett straffminimum af 6 månader, som jag i hvarje händelse anser vara för lågt, skulle tillämpas i andra fall än der synnerligen förmildrande omständigheter föreligga, och att i öfriga fall domaren borde ådöma minst det af mig föreslagna ordinarie straffminimum af två år. Nu finnas emellertid såsom bekant rörande itereradt tjufnadsbrott två åskådningssätt, af hvilka det ena nästan uteslutande tager hänsyn till brottets karakter och anser det vara en underordnad fråga, om en person begått samma slags brott en eller flere gånger förut, under det att det andra åskådningssättet, till hvilket jag ansluter mig, går ut derpå, att ett tjufnadsbrott kan likasom ett annat brott begås en eller annan gång af en sådan person, som i regel vill lefva ärligt, och derför kan jemförelsevis mildt bedömas, under det att åter korta straff för vane- eller yrkestjufvar äro ändamålslösa och sätta rättssäkerheten i fara. Jag kan med en till visshet gränsande sannolikhet antaga, att de domare, som ansluta sig till den förra uppfattningen, skola äfven när synnerligen förmildrande omständigheter icke föreligga vid fjerde resan stöld gå ned till ett års straffarbete eller derunder, under det att de, som hysa den andra uppfattningen, skola hålla sig vid eller öfver det föreslagna straffminimum af två års straffarbete. Derigenom skulle lagförslaget skapa en olikhet vid lagens tillämpning, som efter mitt förmenande kan förebyggas genom den af mig i denna del föreslagna redaktionsändring.

Vidare har jag ansett, att nedsättningen af det ordinarie straffmaximum från 10 till 6 år är väl stor och borde stannat vid 8 år. Skälet dertill är, att denna § omfattar icke blott fjerde, femte, sjette, sjunde, åttonde resorna stöld utan ända upp till tolfte, ja femtonde resan, hvilket med den nya lagen lätt skall komma att inträffa. För få dagar sedan läste jag, att en man, som var 30 år gammal dömdes af Stockholms rådstufvurätt för sjette resan stöld till sju års straffarbete. Om nu både detta straff af sju år och många följande straff visa sig overksamma, är det då rimligt, att han äfven för de svåraste tjufnadsbrott, som ej falla under § 4, skall dömas till blott 6 års straffarbete? Jag tror ej, att det är välbetänkt.

En tredje omständighet är den, huru vida det kan anses behöfligt att här hafva ett särskildt straffminimum för sådana gröfre stölder, som uppräknas i § 4, och ett särskildt straffminimum för de öfriga stölderna. 1872 års lagstiftare ansågo det icke vara fallet. Mig synes att sedan lagförslaget i § 4 uppräknat vissa stölder, för hvilka, såsom gröfre och svårare, straff kan blifva högre än för andra stölder, följer det sjelfklart, att en domare vid en sådan stöld icke kan

gå ned till minimum, med mindre så förmildrande omständigheter föreligga, att de uppväga brottets gröfre natur. Derför är äfven i detta lagförslag något sådant icke ifrågasatt vid tredje resan stöld och icke heller vid andra resan, vidare än att för sådana stölder fängelse icke får ådömas. Jag tror derför, att dessa särskilda straffminima kunnat borttagas.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Hvad slutligen angår den vigtiga frågan, huru vida lifstids straffarbete skall helt och hållet borttagas ur lagen, tror jag för min del, att det icke är tillrådligt. I 1864 års strafflag fans lifstids straffarbete inom den ordinarie eller allmänna latituden. År 1872 bestämdes, att det blott skulle få ådömas för de fall af tjufnad, som uppräknas i nuvarande § 4. För min del vill jag deri göra den ytterligare inskränkning, att äfven vid dessa gröfre stölder det icke skall få komma till användning i andra fall än de gröfsta och särskildt sådana fall, der personer, som, så vidt menniskor kunna döma, visat sig oförbätterliga och räknas till samhällets farligaste fiender, sammanrotat sig att begå svåra inbrottstölder nattetid i bebodt hus, dervid de varit rustade med vapen, och der endast den tillfälligheten, att ingen af husets invånare vaknat, gjort att vapnen icke användts. Det fins väl icke många i denna kammare, som ej erinra sig Hjert och Tector, huru de under en tid af, om jag ej missminner mig, nära ett år satte hela landet i oro genom att begå de djerfvaste stölder i skilda delar af riket. De slutade med att äfven begå mord, men de voro inga mördare till yrket, utan tjufvar. Men de hade föresatt sig att drifva detta yrke i stor skala och så energiskt, att de undanröjde alla hinder, som stälde sig i deras väg. Vi kunna icke vara nog sangviniska, att tro det dylika energiska tjufnadsyrkesidkare ej vidare skola förekomma och jag tror icke att det är klokt, att ej ens sådana skola få lifstidsstraffarbete utan, såsom under en öfverläggning rörande denna fråga presidenten i Göta hofrätt yttrade, »skola hvart tionde år släppas lösa på samhället». Såsom ett af skälen, hvarför lifstidsstraffarbete skulle borttagas, har nya lagberedningen anfört, att numera brukar detta straff i nådeväg så godt som alltid blifva efterskänkt efter 10 år. Men om så äfven hittills vanligen skett, tror jag att, om det nu endast kommer att ådömas de gröfsta brottslingar, blir deraf en följd, att högsta domstolen, när den skall pröfva dessa nådeansökningar, skall fästa lika noga vigt vid de omständigheter, hvarunder brottet begåtts, som nu vid fråga om benådande af rånare, och då skall det troligen inträffa, såsom plägar ske i fråga om det senare slaget af förbrytare, att nådeansökningar gång på gång afstyrkas, oaktadt brottslingarne suttit inne mycket längre tid än 10 år.

Redan för några och 30 år sedan lärde professor Boström mig, att straffets ändamål är att rätta den brottslige, och att detta sker genom att medelst straffet betaga honom lusten eller, der detta ej lyckas, förmågan att begå brott. Jag tror att det ännu ligger mycken sanning i denna teori och att det är svårt att få någon annan teori, som bättre än denna på samma gång skyddar den felande mot onödigt höga straff och staten mot brottslingar, som visat sig oförbätterliga.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

På de grunder jag anfört ber jag att få yrka den ändring i detta moment, som min reservation innehåller och som efter rättelse af en felaktig siffra deri lyder så:

»Kommer han åter fjerde gången eller oftare; dömes till straffarbete från och med två till och med åtta år; dock må, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet till ett år nedsättas. Inträffar fall, som i 4 § omnämnes, då må till straffarbete i tio år eller, der omständigheterna äro synnerligen försvårande, på lifstid dömas.»

Herr Annerstedt: Här äro vi inne på ett område, der bestämmelserna måste i viss mån vara underkastade den enskildes tycke. Det är naturligtvis alldeles omöjligt att i fråga om en strafflag kunna uppgifva fullt bindande skäl, hvarför bestämmelserna äro så affattade som § 7 i detta förslag, eller hvarför lagstiftaren just stannat vid de siffror, som här förekomma. Såsom man lätt kan tänka sig voro, då frågan om förändringarna i kap. 20 förekom, meningarne till en början delade om huru långt man borde gå, och särskildt derom hvilken straffskala borde läggas till grund vid iteration. Slutligen stannade man vid de i förslaget upptagna straffsatserna, hvilka enligt lagberedningens åsigt stå i god proportion såväl sins emellan som till öfriga straffsatser i lagen. Jemför man straffsatserna för de särskilda fallen af iteration finner man att tillökningen i straff följer en viss ganska enkel lag, och på samma sätt gäller för skilnaden i maximum för enkel och för grof stöld en likartad regel. Hvad minima vid straffsatserna angår, synes man med skäl kunna antaga att oaktadt den föreslagna nedsättningen domaren ändock ej skulle sakna tillfälle att i itereringsfall ådöma en verkligen kraftig bestraffning.

Vid lagstiftning i denna fråga torde jemväl icke böra förbises att genom en, så vidt jag känner undantagslös praxis, en tjuf, som ej begått annat brott än stöld, efter 10 års förlopp får sin nådeansökning bifallen och detta på den grund att vid jemförelse med straffen för de gröfsta brotten såsom rån, mordbrand m. m. man ansett det efter äldre lag ådömda lifstidsfängelse för tjufnad vara för strängt. På senare tider vågar jag påstå, att det skall vara ett ytterligt undantagsfall att efter nu gällande kap. 20 någon för stöld dömes till lifstidsstraffarbete. Domstolarne äro i det fallet mycket benägna att stanna vid 10 år eller till och med derunder.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig yrka bifall till utskottets förslag i nu föredragna punkt, som öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts proposition och lagberedningens förslag. Men skulle kammaren vilja bifalla reservantens förslag i denna del, borde efter min uppfattning lifstidsstraffarbete ej deri upptagas, ty genom detta tillägg förefaller det mig, såsom redan är nämndt, som om reservanten ej stält sitt förslag i den rätta öfverensstämmelsen med straffbestämmelserna i fråga om de gröfsta brotten i strafflagen.

Herr Bergström: Det är ju helt naturligt, att vid ett så stort lagförslag som detta den ene och andre hyser olika meningar i synnerhet angående straffsatserna. Vid hvarje sådant stort lagförslag har

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

jag en gång för alla gjort till regel att så litet som möjligt vidtaga ändringar; der icke starka skäl förefinnas för mig att föreslå ändring, underlåter jag sådant. Och jag tror, att det är en god grundsats, ty om hvar och en gifver luft åt sin subjektiva mening, så blir det svårt att komma till enighet.

Nu har den förste ärade talaren haft tre anmärkningar att göra. — Den ena är den, att man i lagförslaget icke har bibehållit straffbestämmelsen: straffarbete på lifstid. Han menar, att lagberedningen icke anfört några fullt giltiga skäl för borttagandet af detta straffmaximum. Jag deremot finner att lagberedningen haft fullt giltiga skäl dertill, då den åberopat den omständighet, att enligt nu gällande praxis beviljas en till straffarbete på lifstid dömd tjuf alltid nåd, då han suttit inne i 10 år och derunder förhållit sig väl. Naturligtvis sker det med vanligt förbehåll, att om han på nytt begår brott som stör allmän säkerhet, skall han fortsätta det ådömda lifstidsarbetet. Jag finner det således ganska rigtigt af lagberedningen och Kongl. Maj:t, att detta straffmaximum borttagits.

Den andra anmärkningen afsåg, att man i ifrågavarande 3:dje stycke af § 7 bestämt olika straffminima för enkel stöld och för grof eller qvalificerad stöld, det vill säga stöld efter 1 § och efter 4 §, och talaren menade att då sådant ej skett i föregående 2:a stycket borde det ej heller ske här i 3:e stycket. Men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att i 2:a stycket har hvad angår straffmaximum hänsyn tagits till, om det är enkel stöld eller qvalificerad, och då ser jag ej hvarför man icke i 3:e stycket skulle kunna taga hänsyn till denna skilnad mellan enkel och grof stöld, äfven hvad angår straffminimum. Det förefaller mig som vore det rätt goda grunder för detta.

Slutligen saknade han det extra straffminimum, som förekommer i nu gällande lag. Äfven detta är en fråga, som i viss mån är en smakfråga. För min del tycker jag, att ett extra straffminimum gerna kunnat bibehållas, men också att det saklöst kan bortfalla.

På dessa grunder yrkar jag bifall till § 7 i dess helhet, således äfven hvad angår 3:e stycket.

Herr Carlborg: Jag skall icke förlänga diskussionen utan blott tillkännagifva, att enligt mitt omdöme har herr Claëson anfört så goda skäl för sin reservation, att jag på grund af hvad han sagt och min egen erfarenhet yrkar bifall till hans reservation.

Herr Claëson: Med anledning af hvad den ärade ordföranden i lagberedningen yttrade derom, att lifstidsstraffarbete skulle äfven för de gröfsta stölder anses för högt i förhållande till rån vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att den, som två gånger begått stöld, kan dömas till lifstidsstraffarbete äfven för det lindrigaste rån, och herr Wieselgren har förut i dag påvisat, att rån kunna vara mycket lindriga, såsom då brottslingen gifvit en annan ett slag på örat och sedan tagit från honom ett ganska värdelöst ting. Jag tror, att sådana yrkestjufvar, som jag omtalat, kunna vara vida farligare och brottsligare än många rånare och att, äfven om högsta domstolen i

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

regel skulle tillstyrka nåd för olika grofva brottslingar, det är ökad trygghet för samhället, att dessa brottslingar hafva sig pålagdt, att, om de under strafftiden rymma eller eljest gifva anledning till misstroende hos myndigheterna, fördröjes den på nåd beroende frigifningen, hvartill kommer det förut framhållna, att om de benådade störa säkerheten en gång till, de få fortsätta lifstidsstraffarbetet. Jag yrkar fortfarande bifall till min reservation.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den förändring i afseende på tredje stycket, som föreslagits i herr Claësons vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på godkännande af paragrafen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Claëson* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner lagutskottets i utlåtandet n:o 44 framstälda förslag till lydelse af 20 kap. 7 § strafflagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den förändring i afseende på tredje stycket, som föreslagits i herr Claësons vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66;
Nej — 41;

20 kap. 8—13 §§.

Godkändes.

20 kap. 14 §.

Herr Bergström: Om än jag måste skänka mitt erkännande och min aktning åt de bemödanden i human rigtning, hvilka uppenbara sig i lagutskottets förslag, enligt hvilket tjufvar, som icke dömts till högre straff, än sex månaders straffarbete, icke skola dömas medborgerligt förtroende förlustige, tror jag dock, för min del, att det är nödvändigt att bibehålla bestämmelserna i den kongl.

propositionen; ty den, som undergått sex månaders straffarbete för tjufnad torde ej åtnjuta den allmänna tillit, som kräfves för utöfvande af allmänna värf. Jag tror ej, att det allmänna rättsmedvetandet skulle finna sig vid att en sådan person finge väljas till eller deltaga i val af riksdagsmän, stadsfullmägtige, kyrkoråd, m. m.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Jag yrkar derför afslag på utskottets formulering af denna paragraf och antagande af Kongl. Maj:ts proposition i denna del oförändrad.

Herr Hasselrot: Det är kammaren mera än väl bekant att starka röster höjts, och äfven i dag hafva sådana röster inom kammaren hörts, som tala för, om icke absolut borttagande, så åtminstone en väsentlig inskränkning af bestämmelserna om den straffpåföljd, som kallas förlust af medborgerligt förtroende. Utskottet har icke ansett sig kunna gå dessa önskningar i någon väsentligare grad tillmötes, utan trott att det åtminstone för de gröfsta brotten vore behöfligt att fortfarande hafva qvar denna bestämmelse. Det kunde, efter utskottets förmenande, icke vara rigtigt att mördare, yrkestjufvar, menedare och dylika omedelbart efter utståndet straff likställdes med andra samhällsmedlemmar, utan först då, när de efter en längre eller en kortare tids oförvitligt uppförande visat sig vara förtjenta utaf borttagandet af denna straffpåföljd. Förhållandet ställer sig emellertid annorlunda beträffande *en* klass af förbrytare, nemligen de, som begått första resan stöld, ej qvalificerad eller begången under några försvårande omständigheter. Hvad denna klass af brottslingar angår, har utskottet ansett sig kunna taga det steg, som i utskottets förslag förordas, nemligen att på detta brott icke skulle följa den borgerliga vanfräjd, som ligger i förlusten af medborgerligt förtroende. Utskottet har trott, att det härigenom skulle i väsentlig mån hafva undanröjt de berättigade anmärkningar, som gjorts mot denna straffpåföljd. Dessa brott äro synnerligen talrika och begås mera än ofta af sådana anledningar, som nöd och bekymmer, vårdslösad uppfostran, dåligt umgänge och dylikt. De, som göra sig skyldige till första resan stöld, äro ofta ganska unga, och då de utstått sitt straff och lemnat fängelset, medför denna förlust af medborgerligt förtroende, som följer dem åt, stora svårigheter för dem att kunna på ärligt sätt skaffa sig uppehälle och föranleder mera än ofta återfall i brott. Nu har lagutskottets ärade ordförande såsom hufvudsakligt skäl mot borttagandet häraf sagt, att det icke kunde vara lämpligt att dessa genast skulle få deltaga i allmänna val och vara valbara till allmänna förtroendeposter. Detta erkänner jag villigt. Men sannolikheten att sådana personer blifva valde är ytterst ringa, och om en eller annan sådan person deltager i dylika val ett år förr eller senare synes icke heller kunna mycket betyda. Hufvudsaken är, att de slippa föra med sig detta brännmärke, hvilket försvårar eller omöjliggör en återgång till det rättas och godas väg. Detta har varit det hufvudmotiv, som legat till grund för utskottets förslag. Frågan är för öfrigt sådan, att ett vidlyftigt ordande för eller emot ej kan vara behöfligt. Kammarens ledamöter kunna bäst hvar och en efter egen erfarenhet sjelfva bedöma om och i hvad mån någon

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

särskild straffpåföljd för den, som begått första resan stöld, må vara lämplig. Jag ber blott att ännu en gång få påpeka att frågan gäller endast de fall, då första resan stöld blifvit begången utan några s. k. qvalifikationer eller försvårande omständigheter.

Jag kanske bör dock tillägga en sak. Enligt Kongl. Maj:ts och lagberedningens förslag skall första resan stöld bestraffas, dels i regeln med straffarbete och dels, derest förmildrande omständigheter förefinnas, med fängelse. Med straffarbete följer enligt Kongl. Maj:ts förslag absolut förlust af medborgerligt förtroende, då det dömes till fängelse — icke. Nu tror jag att man kan befara, att om detta blifver lag och våra domare skola derefter döma för första resan stöld, medvetandet att om de döma till fängelse, brottslingen slipper den straffpåföljd, som eljest skulle följa med detta brott, mången gång kan leda dertill, att första resan stöld straffas blott med fängelse, då brottet i sig sjelf väl hade förtjenat straffarbete

Man säger kanske att sådant icke bör kunna befaras, då domaren är skyldig att döma efter lag och ej efter sin subjektiva uppfattning, men jag svarar härpå att detta nog är teoretiskt rigtigt, men i praxis vet man, att då en domare skall tillämpa lagen, är han med eller mot sin vilja i viss mån beroende af sin subjektiva uppfattning, hvarför jag tror, att den af mig uttalade farhågan ej är oberättigad, nemligen att om Kongl. Maj:ts förslag blifver lag, komma underdomstolarne i regeln att för första resan stöld döma endast till fängelse, hvarmed icke följer förlust af medborgerligt förtroende, då deremot, om lagutskottets förslag blifver lag, man är berättigad antaga att såsom lagens mening är, den strängare straffbestämmelsen skall i allmänhet tillämpas då man slipper att derjemte belägga brottslingen med det brännmärke, som ligger i förlusten af medborgerligt förtroende. Äfven från denna synpunkt sedt, tror jag att utskottets förslag är fördelaktigare, än Kongl. Maj:ts, och tillåter jag mig alltså tillstyrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Annerstedt: Enligt min uppfattning innefattar lagberedningens och Kongl. Maj:ts dermed öfverensstämmande proposition just den bestämmelse i ämnet, som bör tillfredsställa den rigtning, för hvilken den siste talaren gjorde sig till målsman. Såsom en förmildring i det straff, som kan användas vid tjufnadsbrott, har nemligen i Kongl. Maj:ts förslag införts fängelse, då det säges, att »der omständigheterna äro synnerligen mildrande, må till fängelse i högst sex månaders dömas». Jag har under de muntliga öfverläggningar, hvilka föregått detta lagförslags granskning, hört uttalas den uppfattning, att orden »synnerligen mildrande» skulle innebära en alltför stor stränghet i fråga om de vilkor, under hvilka fängelsestraff kunna användas. Men jag anhåller att få fästa uppmärksamheten derpå, att detta öfverallt i strafflagen använda uttryck ej innefattar något annat än att de förmildrande omständigheterna vid fallet i fråga äro öfvervägande. På detta sätt har lagen tillämpats sedan 1862 och tillämpas den dag, som är, och för att härpå anföra ett bevis tillåter jag mig att redogöra för tillämpningen af nu gällande 1 § i 20 kap. vid den underdomstol, som är mig närmast — jag har nemligen, sedan

utskottsbetänkandet kom i min hand, ej hunnit verkställa någon vidlyftigare undersökning.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Med afseende å 1888, det sista år, för hvilket någon rättsstatistik finnes utgifven, förhåller det sig i fråga om tillämpningen vid Stockholms rådstufvurätt af detta lagrum sålunda, att i de 24 fall, der det dömts för första resan enkel stöld, endast *en* person erhållit ett straff, uppgående till medium af latituden, alltså blott *en*, som fått 4 månaders straffarbete, alla de öfriga hafva stannat derunder. Det är, tror jag, en icke alltför djerf slutsats att i de fall, då under den nuvarande lagstiftningen domstolen tagit ett straff under medium, särskildt då flertalet försvårande omständigheter äro från latituden utbrutne — i den nuvarande lagen förekommer flertalet försvårande omständigheter i efterföljande paragrafer — domstolen ansett de förmildrande omständigheterna vara öfvervägande och sålunda kommit att tillämpa en straffbestämmelse liggande under medium i latituden. Sålunda synes man berättigad att antaga, att enligt den nya lagen skulle i dessa fall fängelse komma att ådömas. Vid sådant förhållande kan det icke vara skäl att öfvergifva en princip, som i öfrigt följes inom strafflagen, att der förlust af medborgerligt förtroende skall kunna följa vid ett brott, i hvars strafflatitud både fängelse och straffarbete ingå, med ådömande af den senare straffarten skall vara förenad nyssnämnda påföljd.

Utan att vidare ingå på den fråga, om hvilken under dagens lopp förut varit taladt, må det tillåtas mig att uteslutande ur *strafflagens* synpunkt beröra den fråga, som af utskottet här blifvit uppkastad. Den af utskottet följda principen synes mig nemligen, på det sätt den blifvit i 20 kap. 14 § tillämpad, gifva anledning till ganska väsentliga anmärkningar.

Först och främst hemställer jag: hvad finnes för skäl att, då i 20 kap. den paragraf, som handlar om inbrott, hvad straffbestämmelsen angår hänvisar till 1 §, i 14 § göra skilnad mellan inbrott och enkel stöld? Hvilket skäl kan vidare anföras derför, att, då vid andra brott förlust af medborgerligt förtroende kan förenas med ett straff af endast två månaders straffarbete, vid enkel stöld denna påföljd först får inträda, då straffarbetet öfverstiger sex månader?

Hvilket giltigt skäl finnes dertill att en person, som begått första resan stöld, men förut straffats för förfalskning eller bedrägeri och för dessa brott ådömts förlust af medborgerligt förtroende, icke skall ådömas enahanda straffpåföljd för stölden, derest icke densamma är begången, utan att synnerligen förmildrande omständigheter egt rum, under det att en person, som begått andra resan stöld, ovilkorligen ådömes förlust af medborgerligt förtroende?

Då sålunda mot detta förslag, från strafflagens synpunkt kunna göras berättigade anmärkningar, och jag ej kan finna annat än att Kongl. Maj:ts proposition uppfyller de behof af lindring i detta afseende, som förefinnas, yrkar jag afslag å utskottets förslag samt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

Herr Unger, Magnus: Jag är i hufvudsak förekommen af herr Annerstedt. Jag kan icke inse, hvad det skulle finnas för anledning att i fråga om så nesligt brott, som stöld, afvika från den allmänna grundsats som med afseende å andra vanärande brott blifvit följd, att med straffarten straffarbete kan följa förlust af medborgerligt förtroende, och hvarför man i fråga om tjufnadsbrott skulle säga, att denna straffpåföljd icke kan ådömas, med mindre brottet förskyller straffarbete under längre tid än sex månader.

De skäl, herr Hasselrot anfört, kunna hafva giltighet i allmänhet, i fråga om att för *alla* brott höja det straffarbete, hvarvid må kunna följa förlust af medborgerligt förtroende, men att särskildt göra detta i afseende på tjufnadsbrott, det synes mig vara så mycket mindre skäl, som detta brott i den allmänna opinionen hittills alltid ansetts tillhöra de mest vanärande.

Detta skulle sålunda icke stämma väl öfverens, hvarken med den allmänna åsigten, eller med utskottets förslag i öfrigt, och hvad det beträffar, som herr Hasselrot talat om, att befria tjufvar från det brännmärke, som förlust af medborgerligt förtroende medför, så får jag säga, att tjufven, antingen han dömes förlustig medborgerligt förtroende eller icke, har märket med sig i vida högre grad än många andra brottslingar, hvilka, t. ex. för ett ringa bedrägeribrott, blifvit ådömda denna straffpåföljd.

Fördenskull och på de af herrar Bergström och Annerstedt anförda skäl, yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Wieselgren: Om hinder möter för genomförande af en total reform och hinder möter för partiella reformer, när skall då en reform kunna genomföras?

Jag var fullt medveten om, när jag först i dag tog till ordet i denna fråga, att mitt yttrande icke då skulle kunna hafva någon påföljd; ty ordalydelsen af det nya lagberedningen gifna uppdraget att revidera strafflagen var så snäf, att, såsom lagutskottets ordförande nämnt, de principiella ändringar, som skulle kunnat ifrågakomma, i sjelfva verket ej tillhört lagberedningens arbete. Jag har derför redan under några år förutsett, att det i hufvudfrågan skulle gå såsom det i dag har gått. Då nu emellertid utskottet funnit ett tillfälle, der det ej borde förmenas Riksdagen att i partiel väg genomföra åtminstone början af en reform, som jag är öfvertygad om redan nu ett stort antal af vårt lands befolkning önskar och vill, så ställas deremot betänkligheter af formel beskaffenhet — ja, mine herrar, när skola vi väl lyckas träffa på en punkt, der icke sådana kunna uppstå? Det är ej länge sedan jag läste ett yttrande, afgifvet vid 1884 års riksdag utaf en af landets mest berömde män, presidenten Hartmansdorff, som, då fråga var om spö- och risstraffens afskaffande, hade ett anförande, hvaraf tydligen framgick, att enligt hans åsigt Sveriges framtid stode på spel, om dessa straff blefvo afskaffade. Denne framstående man var då så bunden i sin uppfattning af dessa straff, att han ej förmådde frigöra sig från den känslan, att här stode mycket mera på spel, än som i verkligheten kunde skönjas i det då framlagda kongl. förslaget. På samma sätt nu.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

Vi anse att det skall uppstå så stora svårigheter, derest vi rubba dessa vanfräjdsbestämmelser. Men när någon tid gått och vi gjort oss äfven dem qvitt, skall Sveriges framtid vara lika lugn och trygg som förut, och ingen skall någonsin hafva anledning att beklaga det beslut, som fattats. Jag tror, att om kammaren bifaller utskottets förslag, skall den erfarenheten ganska snart komma att göra sig gällande.

Mot det yttrande, som lagberedningens ordförande hade, då han tog exempel från Stockholms rådstufvurätt, vill jag nämna, att denna domstol står i en sådan undantagsställning i fråga om tillämpning af straff, att den icke kan göras till representant för den allmänna strafftillämpningen i landet. Det kommer sig deraf, att hvarje domstol, der en mängd brott förekomma till afdömande, erfar ett bestämdt nödtvång att sätta ned skalan för straffmätningen, då deremot i de domstolar der brott mera sällan förekomma, det gerna dömes efter en högre skala. Det är verkligen så, att Stockholms rådstufvurätt dömer mildast af landets domstolar. Den slutsats, den ärade talaren drog, tror jag derför ej håller streck. Beträffande det exempel, han framdrog om en person, hvilken först dömts för förfalskning och sedan gjort sig förfallen till straff för tjufnad och då ej skulle få högre straff än sex månaders straffarbete, deruti han ville påvisa en bestämd oegentlighet, så berörde han der en fråga, hvilken är ganska djupgående, nemligen i hvad mån man skall tillåta sig att vid bestraffandet af en viss gerning taga hänsyn till *annat* än denna gerning. Det ligger en fara uti att utleta domskäl från allt för omfattande områden, att fastställa det en person som begått någon förbrytelse, icke blott skall bestraffas för denna gerning, utan dervid äfven för en annan, för hvilken han dock *redan lidit straff*. Jag tror för min del, att man icke får gå så långt i bemödandet att utfinna insatser vid pröfningen af en särskild gerning, att man derigenom gör sig skyldig till verkliga orättvisor.

Jag ber att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Claëson: Inom utskottet har jag biträdt den mening, som der vann majoritet och, om jag icke misstager mig, en mycket stor majoritet, och jag skall derför be att få tala för bifall till densamma. Jag tror, att, om denna mening segrade, ett mycket stort steg vore taget i den rigtning, som den siste talaren och många med honom påyrkat. De för första resan stöld dömde utgöra en mycket stor del af dessa, om hvilka man menar att förlusten af medborgerligt förtroende hindrar dem att ärligt försörja sig, och utan tvifvel just den del, i fråga om hvilken man har största skäl att ömma. Redan för tre år sedan hade vi i lagutskottet att, på grund af enskild motion, pröfva, om straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende borde borttagas eller icke. Då, liksom nu, höjdes i utskottet, om jag icke missminner mig, icke en enda röst för ett fullständigt borttagande, men rätt allmänt ansågs, att det borde ske vid ådömande af straff för första resan stöld. Jag vill påstå, att något principielt orätt ej finnes i lagutskottets förslag i denna del. Lagberedningen och Kongl. Maj:t hafva brutit med den gamla principen att stöld alltid skulle

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

medföra vanfräjd och sagt att första och till och med andra resan stöld icke alltid behöfver följas af förlust af medborgerligt förtroende. Skilnaden är att lagberedningen och Kongl. Maj:t säga att blott i de undantagsfall, då man på grund af mildrande omständigheter kan döma till fängelse, man slipper ådöma förlust af medborgerligt förtroende, och lagutskottet att sagda påföljd icke skall drabba dem som dömas till ansvar för första resan stöld, om ej synnerligen försvårande omständigheter föreligga. Vidare har sagts att vid jemförelse med andra stadganden i lagen skulle uppstå oegentligheter. Jag tror icke det. Det kapitel, som närmast kunde jemföras med det förevarande, är 12:te kapitlet. Der hafva lagberedningen och Kongl. Maj:t i vissa fall tagit bort förlusten af medborgerligt förtroende, äfven i fråga om förfalskning af offentliga handlingar. En närmare öfverensstämmelse med den princip, som der gjort sig gällande, skulle åstadkommas, om man borttoge förlusten af medborgerligt förtroende äfven vid första resan stöld, som icke föröfvats under, försvårande omständigheter. För att icke stöta för hufvudet dem som anse, att det är vågadt att borttaga ifrågavarande straffpåföljd, ville man gå så försigtigt som möjligt till väga. Inom utskottet rådde någon meningsskiljaktighet huru vida det brott, som omförmäles i 5:te §, eller inbrott i afsigt att stjäla utan att tillgrepp sker, skulle höra till de strängare brotten och åtföljas af förlust af medborgerligt förtroende eller icke. Vid omröstningen segrade den förra meningen, och inga reservationer afgåfvos. Jag tror också, att man kan säga, att den, som begått inbrott, äfven om han icke lyckats fullfölja sin afsigt att stjäla, redan visat en större brottslighet än den, som begår enkel stöld. Hvad beträffar, att det skulle vara motbjudande att få en sådan person till riksdagsman, så tror jag, att det högst sällan skall inträffa, att den person, som nyss utsläppts efter att hafva straffats för första resan stöld, är så qvalificerad, att han kan väljas till riksdagsman i Första eller ens Andra Kammaren. Jag kan icke tänka mig att man skulle välja en sådan person; men, om så skulle ske, toge jag lika gerna emot till kamrat en, som för första resan stöld blifvit dömd till två månaders straffarbete, som en, hvilken blifvit dömd till sex månaders fängelse för samma brott.

Herr Annerstedt: Med anledning af den näst föregående talarens varning för att vid straffets bestämmande allt för mycket fästa afseende vid ett brott, som gerningsmannen förut begått, torde det tillåtas att fästa uppmärksamheten derpå, att den nyare kriminalrätten icke saknar benägenhet att inslå på den väg att vane förbrytare böra hafva ett väsentligt strängare straff än den, som första gången begår en brottslig gerning. Det torde derför vara en rigtig synpunkt, att se till, att de bestämmelser, lagen innehåller, äro sådana, att de icke vid upprepade brottsliga handlingar lemna ett ringare straff eller mindre säkerhet för samhället än vid de brott, som begås första gången.

Hvad beträffar anmärkningen derom, att den af lagutskottet föreslagna ändringen uti ifrågavarande paragraf skulle stå i öfverensstämmelse med de i den kongl. propositionen föreslagna ändringarne

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffl agen. (Forts.)

i 12:te kap., vågar jag för min del bestrida detta påstående. Om man slår upp sista paragrafen i 12:te kap., finner man, att de ändringar, som der skett, gå i den rigtning, att förlust af medborgerligt förtroende bindes vid ådömandet af straffarbete. På samma sätt har Kongl. Maj:t i denna paragraf föreslagit, att vid första resan stöld förlust af medborgerligt förtroende skulle vara förknippad med straffarbete. Den omständighet, som här påpekats, att vissa domstolar i landet skulle vara benägna för en genomgående lindrigare tillämpning af latitudsystemet än andra, synes mig ytterligare tala derför att skall en likhet i strafftillämpningen inom landet kunna upprätthållas, måste förevarande paragraf antagas sådan den blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen. Af antagandet utaf utskottets förslag skulle nemligen följa, att de af domstolarne i de större städerna dömda personer, som begått brott efter 1:sta §, skulle utgå efter några månaders straffarbete i full besittning af medborgerliga rättigheter, under det att å landet de personer, som förgripit sig mot detta lagbud, ofta skulle vid slutet af strafftiden vara underkastade denna påföljd. Det är dock nästan mera angeläget att storstadsbrottslingen är underkastad denna påföljd än att den drabbar den brottslige, som vistas å landet. Ty förhållandena på landsbygden äro ännu sådana, att det icke är förlusten af medborgerligt förtroende, som utöfvar någon verkan på bedömandet af en person, som begått stöld; nej, det är den omständigheten, att han begått detta brott, som gör att han finner svårigheter att der finna sin utkomst. Då jag fortfarande anser, att vid nu föreliggande frågas bedömande hänsyn icke bör tagas till den straffades förmåga att försörja sig, ty detta skall underlättas genom ändringar i lagstifningen i andra delar, synes det mig vara rigtigt, att den för första resan stöld straffade icke omedelbart efter utståndet straffarbete inträder i full utöfning af sina medborgerliga rättigheter. Jag yrkar för ty bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Claëson: Jag vill blott säga, att det var en mycket rigtig anmärkning af den siste talaren, att jag gjorde mig skyldig till ett förbiseende, då jag sade, att i nu föreliggande lagförslag i vissa fall borttagits förlust af medborgerligt förtroende såsom straffpåföljd vid förfalskningsbrott. Jag förbisåg att i 21 paragrafens sista punkt blifvit nedflyttade 4:de, 7:de och 18:de §§ i 12 kapitlet. Emellertid qvarstår att för förfalskning af fräjdebetyg kan dömas till straffarbete i ett år, utan att dermed följer förlust af medborgerligt förtroende, ehuru förfalskningsbrotten i regeln anses vanfräjdande.

Herr Lindahl: För min del delar jag den af herr Wieselgren uttalade åsigten, att den i strafflagen stadgade påföljden af förlust af medborgerligt förtroende i allmänhet visat sig för samhället föga nyttig men för den felande synnerligen menlig. På grund deraf önskar jag framgång åt alla sådana stadganden, som kunna minska de fall, der man nödgas ådöma denna påföljd. Då nu denna paragraf innehåller ett sådant, får jag för min del förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af straffslagen. (Forts.)

Herr Ölander: Då jag först var i tillfälle att se det kongl. förslaget, var jag fullt besluten att, så vidt i min förmåga stod, försöka medverka till att påföljden af förlust af medborgerligt förtroende borttoges för första resan stöld, men denna min plan har korsats af den redaktion, som lagutskottet gifvit åt ifrågavarande paragraf. Jag är derför med om denna redaktion och vill yrka bifall till utskottets förslag i denna del. Skälen, hvarför jag anser, att 1:sta resan enkel stöld icke bör ådömas påföljden af förlust af medborgerligt förtroende, är, att det icke finnes någon egentlig gräns, åtminstone icke någon skarp gräns, emellan dylik stöld, der en sådan påföljd *kan* ådömas, och snatteri, der samma påföljd icke får ådömas. Om jag stjäl för ett värde af 15 kronor, kan jag icke ådömas förlust af medborgerligt förtroende, men stjäl jag för 16 kronor, kan jag det. Detta är, synes mig, en besynnerlig gräns, en gräns, som icke rigtigt tillfredsställer rättsmedvetandet. Den gräns åter, som jag skulle finna mera naturlig, vore iterationen, upprepandet af brottet. Finnes det ett olofligt tillgrepp så enkelt, att förlust af medborgerligt förtroende icke bör derå följa, då är ju sjelfva det olofliga tillgreppet i och för sig icke ovilkorligen ett sådant brott, att det bör medföra nämnda påföljd. Det är sålunda blott storleken af den skada, som sker, hvilken skulle bestämma gränsen. Kan det icke vara tillräckligt att låta denna gräns finnas der, hvarest de försvårande omständigheterna börja, då stölden upphör att vara enkel, utan blir qvalificerad? De försvårande omständigheterna, sådana de i lagförslaget afses, innebära också åtskilliga qvalifikationer, ty genom att taga bort 3:dje och 4:de §§ i nu gällande lag och under namn af försvårande omständigheter inskjuta deri upptagna förbrytelser i 1:sta §, har man till denna paragraf öfverflyttat äfven vissa slag qvalificerad stöld. Det må gerna vara, jag vill deremot ej göra någon invändning, blott man iakttager detta, när fråga är om förlust af medborgerligt förtroende. Enkel stöld är ovilkorligen allenast det begrepp, som omförmäles i 1 mom. af 20:de kapitlets 1 § och hvarpå icke kan följa straffarbete i mera än sex månader. På hvad sätt skiljer sig nu sådan enkel stöld från snatteri? Jo, endast med afseende på storleken af värdet å det stulna godset. Bland försvårande omständigheter finnes visserligen också en dylik qvalifikation, nemligen om värdet går öfver 1,000 kronor, ty detta fall förekommer i nuvarande lag såsom qvalificerad stöld och skall enligt 3 § ådömas högre straff. När nu denna paragraf borttages och inskjutes i 1 §, faller denna på värdet beroende qvalifikation inom de i nämnda § åsyftade försvårande omständigheterna. Den enkla stölden skulle således hålla sig emellan 15 kronor och 1,000 kronor, så vida hvarken sättet, hvarpå den begås, eller stället, på hvilket den sker, eller några andra omständigheter qvalificera den till någon svårare stöld. Om denna första paragraf, sådan den är föreslagen af lagutskottet icke antages, utan Kongl. Maj:ts förslag vinner bifall, skulle en person, som stjäl gods af mellan 15 och 1,000 kronors värde, kunna ådömas förlust af medborgerligt förtroende eller också undgå denna påföljd, beroende på, om han dömes till straffarbete eller enkelt fängelse. Detta är väl dock att anse såsom bra nog godtyckligt, likasom 15 kronor utgör en temligen godtycklig gräns för att bestämma,

huru vida en sådan påföljd må *kunna* ådömas eller ej. Jag anser att gränsen bättre bestämmes af det, som visar att jag, ehuru straffad, har samma brottsliga tendens och fortsätter med brottets utöfvande eller ock af det sätt, hvarpå brottet utöfvas, och hvarigenom det antingen är att hänföra till qvalificerad stöld eller till stöld under försvårande omständigheter. Denna gräns är naturligare än värdet och jag får på grund af hvad jag nu anfört och äfven på de skäl, som herr Claëson och andra talare, som förordat paragrafen, angifvit, yrka bifall till utskottets förslag.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen. (Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att under öfverläggningen yrkats, dels att utskottets förslag till lydelse af nu förevarande paragraf skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle förkasta ifrågavarande förslag och godkänna motsvarande paragraf af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på förkastande af utskottets och godkännande af Kongl. Maj:ts förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner lagutskottets i utlåtandet n:o 44 framstälda förslag till lydelse af 20 kap. 14 § strafflagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas ifrågavarande förslag och godkännes motsvarande paragraf af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.

Vid slutet af den häröfver anstälda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—56;
Nej—33.

På framställning af herr vice talmannen uppsköts den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande till aftonsammanträdet.

Herr *Lundeberg* afgaf en motion, n:o 51, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändring i grufvestadgan i fråga om dispositionsrätten öfver mineralfyndigheter å viss kronojord, m. m.

Derefter yttrade herr Lundeberg: Jag anhåller härjemte få meddela, att en motion i liknande syfte samtidigt är i Andra Kammaren aflemnad.

Den afgifna motionen blef på begäran bordlagd.

Kammaren åtskildes kl. 3,28 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna

Rättelse.

I Första Kammarens protokoll för den 19 april, n:o 24, sid. 1 rad 7 uppifrån står grefve *Axel Ehrensvärd,* bör vara grefve *Alb. Ehrensvärd.*

STOCKHOLM, P. A. NYMANS EFTERTRÄDARE, 1890.